

Darbîmetis

..... Numeris septintas

Rûta • Tilžê • 1923

Darbîmetis

Laikraštis tautos dvâsiai tvirtinti.

Nrs. 7.

1923. mt.

TURINIS

Tautos laisvê ir reiksmê.

Senesnioji bei naujesnioji drâma ir mes.

Tauta ir jos raštija.

Pasaulis: Pasaulio gaisras. — Žmonijos subîrêjimas. — Galibês troškimas.

Mûsuose: Tautos tarpimas. — Auklêjimo dârbas — Mokiklû dârbo plânai. — Augstasis mokslas. — Kultûros kûrimas. — Viršaus ir vidaus vertibê. — Paminklû stâtimas. — Meni-

ninko gyvenimas. — Mûsû tragika. — Mûsû laikraštija. — Rašibos klausimas. — Bûkime didesniais. — Lietuviû valdiavos trûkumai. — Lietuvos kareiviai. — Tvarkantioji tautos galia.

Pasikalbêjimai: Kaip atmokêt bloga? — Hindû Fakîrai. — Kaip maitinties? — Ar susitelkti? — Rusija ateities kultûra?

Mûsû raštija. — Rinkinis ir Vertimai Pastebêjimui.

□□□□□ Tautos laisvê ir reiksmê. □□□□□

Daug apie laisvê rašita. O gâl dâr daugiau mâtîta. Ir-gi mûsû. Tatiâu vis lîg nesuprasta, kas ji. Dâr-gi sâko tûli, kad žmogui visai neesâ laisvês. Ir toks tse nesuderinamas priešingumas. Mat, kalba ir râšo apie laisvê labai daznai ir tokie, kurie tâm neturi reikiamojo išmânîmo. Kas laisvê îra, tegâli pasakîti, kurs laisvas îra savo esmêje.

Vergas apie laisvê svajoja, bet jo svajonês niekumet neatitiks tikrenîbês. Iš verguvês paleistas, jis toli dâr nêra laisvas. Ir visi aiškinimai, kas laisvê îra, jos jâm nesuteiks. Laisvê pasiekama tik žmogaus kitimu. Jo esmê turi patekti î tâ bûsenâ, kuriâ vadiname dîkîbe.

Taip tai ir visas rāšīmas apie laisve atrodo beveik tik bergzdiu dārbus. Bet mātant mūsū dienū tautos gīvenimā, sunku tīlėti ir nekalbėti vis išnaujo apie jā. Gāl tik nors vienām-antrām ir zodiai bus akstinai, kad laisvės ieškos ir sieks dīkībēs.

Mums rodosi, kad mūsū tauta laisva. Ir nuolat girdime sākant, ji nepriklausoma. Bet skaidriosios ākīs māto, kad mūsū tauta tēra nepriklausoma ir laisva gīvenimo paviršaus dalīkuose. Ir jos māto, kad ir tai laisvei gresia paojus, kadāngi kitos, būtent esmingosios laisvės, nēra. Ir todēl labai svarbu, kad pradētūme jos ieškoti, kad pasistengtūme, jeib jā īgijus.

Daug prisiējo vargti mūsū tautai, kol neteko jai ta nepriklausomībē, kuria ji dabar taip dziaugiasi. Tik atsiminkime atskirū tautos sūnū ir dūkrū! Kiek jiems reikējo pakesti, jeib tautai kartā auštū laisvės rītas! Po sunkiausiomis padētīmīs, jie tvirtino Lietuviū tautos gīvībe. Ir vargo, trūso, dirbo! Nelaukē Lietuviai laisvės dienos, rankas sudēje! Visomis jēgomīs jie tiesē tautai keliā, nepriklausomībēs aikštei prieti.

Tatiau mūsū tauta negāli girties pati sau iškovojsi laisve. Ir nuolatai turētūme atsiminti, kad ne mes pātīs jā pasiēmēme, bet kad laisvē mums teko. Iš īpatingū pādētiū ir sātīkiū pasaulije ji mums rādosi. Laisvē īra Lietuviū

tautai suteikta. Berods ne žmoniū. Reikia tai taipo-jau aiškiai ir kartotinai pasakīti.

Įra, mat, ir tokiū žmoniū pasaulije, kurie išdide giriasi esā mūsū gerādariais. Mes tokiū neturime ir neturējome. Ir kaip tik tiejie, kurie kartotinai skelbia, būk jie Lietuviū tautai esā iškovoje laisve, ĩra kiek tik galēdami pasistenge, jā pavergti. Kad tai neįviko, neparējo iš gero jū noro. Tokio nebuvo. Bet likimas jos skaudiai parbloškē, kad neagalējo vīkinti, kā ketino.

Tai, kaip mums nepriklausomībē ir laisvē teko! Ji mūsū tautai ĩra suteikta nuostabios galībēs. Ir bus tše teisinga kalbēt apie gīvenimo evolūce, apie kūrībos eigā ir īstātīmus, apie jos valdīmā ir vāliā. Gāl ir reikētū statiai vartoti tikībos zodī, jeib numanu būtū, kaip giliai pagrinduota mūsū tautos nepriklausomībē.

Berods, kad ir taip tartūme, nedaug būtū pasakīta tiems, kurie gīvenimo tikrenībiū jo kevale ieško. Žmoniū daugumai pasaulio gīvenimas, žmonijos, tautos historē ĩra paprastī dalīkai, lengvai suprantami ĩvīkiai. Nemāto jie tū nuostabumū, kurie ĩra gīvenimo turinīs, nepaboja jie tū neapsākōmū gāliū, kurios ir iš menkiausiūjū dalīkū spindi. Gīvena jie visi šliauzdami palei žeme.

Nenumāno jie savo patiū sāmōnēs šviesos ir jos reikšmēs visām patīrimui. Nemāto jie, kad visas gīvenimas ĩra kupinas slēpiniū. Nēra jiems

uztenkamû ziniû, nêra gana Sviesaus mokslo. Ir jie vargsta be reikiamo proto jêgos, be išminties. Savo tamsume ir nenusimânîme jie îra vergai.

O nêra mums tai jau būtina padêtis. Mâza tereikia, ir atsidengia gîvenimo slêpiniai. Jûjû mes apgobti ir jûjû mûsû asmuo ir asmenîbê net prisunkta. Tie slêpiniai îra tos gâlios, kurios pasauli valdo. O kad paprastai žmogus jû ir vos-ne-vos tenumâno, tada tik ir užeina akies mirksniai, kada jis praregi.

Ivîksta tai tuomet, kad jo širdis rami, skaidri, kad jo sielos Sviesa nêra drumstoma geiduliû arba troškimû, kad jame viešpatauja pati rimitis, Sven-tasis tilsmas. Tuomet žmogus numâno pasaulio gelmiû esme ir jos galias. Pasaulis valdomas labai taurû, kilniû, šventû galibiû. Ir jas nujêgti tegâli tas žmogus, kurs îra pasišventes Augštîbei.

Sitos gâlios îra suteikusios nepri-klausomîbe mûsû tautai. Joms veikiant visose pasaulio vêtrose, mûsû tauta išêjo iš verguvês. Ir jûjû leista dabar mûsû tautai gîventi savaip. Tik numanîkime, kiek tai reiškia: savaip po tiek vargû, po tiek âmziû prislêgimo, prie-spaudos ir paniekos!

O ir dabar dâr begirdime nutarimo, pašiepimo, papeikimo žodiû kalbose ir râstuose. Kalba taip net-gi tokiû tautû žmonês, kurios nûnai kuone vargingesnês îra negu mes. O kalba taip net

mûsû patiû tautos sûnûs. Nežino, kâ jie dâro. Ir nesiliauja vâre savâsias. Bet kâ pasakîsi! Tai kartais jû ir gaila, tai kartais jiems ir pîkstame. O kartais reikia ir pripazinti, kad jû sâkoma ir teisîbê.

Rodos reikêtû iširti, kas juos vertia mûsû tautâ taip peikti. Ar būtû tai tik blogoji jû valia? Daznai mes ištikrûjû niekinami be tikro pâgrindo. Tûlû tautû žmonêms rodos, kad mûsû tauta kaip tik tâm tinka, visâm savo nelabumui ant jos išlieti. O tada dâr kuo-gausiau, kad kuo-aiškiau matîti, jog mes ištikrûjû nebepriklausomi. Bet savo patiû gîvenimâ gerai paziûrêjus, prisieina pasakîti, kad mes šito papeikimo daznai pâtis kalti esame. Tai iš tos kaltîbês ir kîla tas paojus, kartâ netekti savo nepriklausomîbês.

Berods mûsiškiai nesnaudia. Stengiasi visa galia ginti tautos nepriklausomîbe. Rûpinasi kiek tik îmanîdami, tvirtinti tautos laisve. O tai visai geras dârbas. Bet priešingumo ir nekantos jûros aplinkui! Vos sušvinta koks malonumas, tuojau jî ir prarîja plêšrusis piktumas. Kaip tada galê-tûme paprastu būdu nuo jo apsisaugoti? Ir aiškêja, kad mes dâr netvirtiname savo laisvês tikru būdu. Tâ dârbâ reikia pradêti dâr ir iš kito gâlo.

Nêra menka, kas ligšol padarîta. Ir tuo dziaugdamies, turime tâm ir tikros priezasties. Bet nêra minimas dârbas patsai svarbiausias ir

reikalingiausiasis. Laisve reikia geriau suprasti, tuomet ją ir geriau tvirtisime.

Tuo tärpu vis tik dār žiūrime į tai, iš kur iškliuve, iš ko paleisti esame. O žimiai didis mūsų tautos vaikų skaitius nori pasimėgti vien tuo paleidimu. Tik įseina iš to įpatingas gyvenimas. Pasidaro ar tik ne dažnai tikrasis — pasileidimas.

Gāl šis zodis ir perąstrus, sākomas ne tikroji vietoj? Kad jis tik būtū apsirikimas! Bet žvelgkime akiliau į tamsiuosius mūsų tautos gyvenimo užkampius! O atverkime platiau akis ir patioj tautos aikštėje!

Gera dziaugties tuo, kas mūsųose yra gera. Bet mes — laisvi, o tai norime užmerkti akis, kad kur sušmėkša koks biaurumas. Ir taip nemātome, kad tūli tām tik tėra laisvi, jeib galētū nevarzomi kitiems uždėti pāntius. Kiti vėl gyvena, tarsi nebūtū jų pasielgimui jokio vairo. Kiti vėl savo gyvenime išgalėti leidia visām, kas negera, negražu, nedora, neteisu.

O viso-to tūli nemāto. Visa jiems labai gera, kaip dalikai dabar yra. Jie vien težiūri atgal į verguvės laikā. Ir vien tesidžiaugia, kad jie nebesā vergais. Ir kartoja tai jau per dažnai. — Bet ar jie laisvi ištikrūjū? Gāl aiškētū jiems jų padėtis, kad statītū tik vienā klausimā. Seniau garsus Vokietū manitojas jį iškėlė, sakidamas,

kad iš jungo iškliuvusiems klausti reikiā, kuriems galāms jie laisvi.

Sis klausimas ir mūsų tautai svarbiausiasis. Ir nuolatai reikētū apie jį mātīti. Atsiminkime jo, rīte pabude ir vakare atsiguldami! Kiekvienām tautos vaikui priderētū mātīt apie tai, kām mūsų tauta nebepriklausoma, kām jis pats nevertiamas svetimiems vergauti, kām suteikta jām ir visai tautai laisvė!

Negāli taip klausti prastieji žmoneliai. Nėra jiems reikiamo dvāsios budrumo. Angštuose savo gyvenimo skrituliuose jie eina savo kasdienio pareigas. Ir tše laisvėja, dirbdami bei vargdami savo gīvātos tarpimu rūpindamies. Arba jie pakliūva į sunkesne dār priklausomībe, išidingodami, kad laisvu būt yra vien tik nebevargt, kaip jie vargsta.

Apie tautos laisve manīti yra kitū žmoniū uždavinīs, būtent tūjū, kurie tautoj kiek reiškia, kuriū gyvenimas ir veikimas jau žimiai, nors ir neūmai atsigarsi visoje tautoje. Jiems kaip tik pridera klausti, kām tauta yra laisva. Kokie būs mokslininkai, menininkai, mokītojai, teisėjai, šventintojai, bet ir kokie didiūjū ūkiū ir prāmonės īstaigū sāvinkai, toliau valdininkai ir žmoniū ātstovai, toks būs visos tautos likimas. Jeigu šiems žmonėms nebus svarbus laisvės klausimas, tautos nepriklausomībei tikrai gres paojus.

Laisvê tēra pastovi, bûdama zmoniû bûtimi. O kur laisvê nerûpi zmonēms, tše ji nēra jû dvāšios dalīku. Tše zmonēs gīvena dār silpna gīvībe. Ir toji nestiprēja, nedidēja, neleidia tū spinduliû, kuriuos vadinama kultūra. O kur nēra sveikos, tvirtējantios gīvībēs, tše kita sveikesnē gīvībē, kita kultūra uzima vietā. Nēra jai tatai tik leidiama. Ji statiai kūrībos vālios vertiama tai darīti. Ir ji pati baudiama silpnējimu, jeigu ji tai nedāro.

Daznai dejuojame buve sunkioj verguvėje. Tūli mūsū statiai šēlsta prieš tuos, kurie seniau mus buvo paverge. Bet ģra tai tikrai nuodēminga ir mūsū tautai labai kenksminga. Nēsa mes tuo sukīlame prieš gīvenimo ģstātīmus. Vīriausiai mes pātis buvome kalti, kad mūsū gīvenimo skrituliai buvo apmire, kad mūsū tautos gīvata buvo be gīvībēs, arba beveik be jos, ir kad negīvējome.

Ir dabar, bûdami nepriklausomi, turētūme kuo-daugiau pamāstīti, kā tai reiškia. Dar kartā mūsū tautai, kaip 600 metū atgal, duota proga šale kitū tautū, ne po jū kojomis, gīventi! Tai tik negāli būti be prasmēs. Mes laisvi, jeib kā reikštūme. Ir mes laisvēsime, kiek mes reikšime. Jeigu to nebus, tai pasaulio padētis vėl virs tokia, kad nebebus mums vietas gīventi, nebliks sālīgū, mūsū gīvībei augti ir stiprēti bei ģsigalēti.

Pasaulīje ģšliēka visumetu tik tatai, kas sprendia kurī-nors kūrībos uzdavini. ģra tai āmžinas ir nenuginšijimas dēsnis. Ģamtos mokslo jis labai tik ģš paviršaus buvo suprustas. Buvo kalbama apie tinkamībe veisties ir gīventi. Kad ta mintis dār labai neapribota, ne šviesi ir kuone be turinio, tūliems ir šiandien dār neaišku. ģšliēka visumet tik tas dalīkas, kurs kūrīboje turi prasmēs, kurs pasaulīje kā reiškia.

Aišku, kad augmuo kita-kā reiškia negu gīvis. O zmogaus prasmē ir reikšmē gīvenime ģra dār visai kita-kas. Manīdami, zmogaus gīvenimo prasmē ir reikšmē glūdanti tame, kad jis auga ir veisias kaip augmuo arba patenkina savo geidulius kaip koks gīvis, būsime kvailiai. Kiekviena gīvībēs rūšis turi savo prāsmē ir savo reikšmē.

O taip veikia kūrībos ģstātīmai: kas be prasmēs ir todēl be reikšmēs, tat pranīksta. O kas ģra prasminga ir reikšminga, to nesunaikīs nē viso pasaulio karuomenēs su baisiausiaiis zudīmo ģrankiais, tikrai mariomis priemonēm. O jeigu kuomet-nors kuri karuomenē panorētū reikšmingā tautā naikinti, tai veikiau gālima tikēti, kad zemē atsivertū ir tā karuomene prarītū, negu kad pasisektū tokiā tautā ģšnaikinti arba nors pavergti.

Ar gâl dabar numanu, iš kurio gâlo pradêt reikêtû, norint tvirtinti savo tautos nepriklausomîbe ir laisvê? Mes turime savo tautai îgîti tikrâjâ žmoniškâjâ prâsmę. Mums būtina tâ reikšti, kas kûribos iš mûsû laukiama. Savo esmêje mes turim pasiekti tâ būsenâ, kuri tai uzleidia. Tai esti, mes turime savo esmêje būti diki. Bet kas ta dikîbê? Nors žinotûme, kas laisvê!

Nêra ji, kaip jau pastebėjomi, iškliuvinas iš suvaržîmo, iš verguvês. Ir nêra ji, kaip tûli tiki, galimîbê, darîti ko nori. Tokios galimîbês visai nêra pasaulîje. Tiktai îstirkime, kas tat, kas mûmîse nori ir ko tat nori!

Kiekvienas gîvas daigtas îra visumos dalelê. Ir kiekvienu reiškiiasi kûribos valia. Todêl ir nêra gâlîma kiekvienâm bet-ko norêti. Jo noras teatspindina pasaulio norâ. Jame jis turi savo saknis.

Berods pasaulio noras atrodo suskilusiu î nesuskaitomas sroveles, kuriû viena kitâ patraukia iš jos tekmês. Ir taip vienas noras kitojo tarsi pavergiamas. Jis negâlî savaip reiksties.

Bet îra pasaulîje tie norai ne vienos rûšies. Ira augstesniû ir tolimesniû tikslîû norû ir žemesniûjû bei artimesniûjû. Ir kuomet augstesnis noras paveikia žemesnîjî, jis jo nepavergia, bet jî laisvina. Suteikia jo veikimui daugiau reiksmês ir

tuo daugiau gîvîbês, daugiau laisvês. Ir taip žemesnîsis noras nepameta savosios, nenustoja savo gîvîbês, bet svarbêja, gerêja ir pakîla gîvenime.

Taip gamtoje visur mazûjû dârbu reiškiiasi didesnis, augstesnis dâr tikslas. Bitelê sau ieško žieduose medaus. Bet kartu ji tarnauja augmenû tarpimui, nesdama iš vieno žiedo veisimo dulkes î kitâjî. Tûlû vabzdîû kirmêlês maitindamosi pûvêsiais, naikina begâlo daug gîvumui žalingû diegû. Ir taip matîti, kaip mazieji noreliai tarnauja didiajai kûribos vâlîai. O kas galêtû sakîti, kad tie mazieji norai îra pavergiami?

Tie gîveliai nieko nezino apie laisvês klausimâ. Tuo vârginasi vien žmogus. O tai dël tos priežasties, kad jis îra asmenîbê, o nesântîkiuoja kaip koks vienetas su dalîkais aplink jî, ir kad jo asmuo îra patsai jau gîvas vislas su visokiomis jêgomis, kuriame kartojasi gîvasis sântîkiâvimas kito gîvenimo sritîje.

Žmogaus asmenîje îra visokiû gîvû jêgû, îra norû-noreliû îvairiausios rûšies. Tame asmenîje gîvena žmogaus esmê, tai esti, pati žmoniškoji gîvîbê arba dvâsia-siela šale mintiû-ûpû-geismû ir pagaliau kûno gîvîbês. Ir dažnai visû tû gâlîû viena priešinasi kitai. Kiekvienos norâ vîkindamas, žmogus būtû tikras nenuorama, tikras châus. O tûliems gâl ir rodosi, kad tai esanti laisvê.

Bet žmogaus asmenyje jo žmoniškumo pradas labai švelniai stengiasi visas jo asmens jėgas susaukti vienam tikslui, jeib visame žmogaus apsireiškime būtų tvarka, kaip visoje gamtoje matyti ant viso, ir menkiausio judėjimo istatimū valdymas. Tik to tūli nepastebi. O tai todėl, kad žmoniškasis pradas, jų dvasia-siela, jų asmenyje dar nėra galinga. Jie todėl berods sprendia visokius uždavinius, bet dažnai ir jausdami, kad yra dar ir augštesniū. Ir beveik visomet numanidami, kad visuose savo veikimuose jie buvo suvaržiti, nelaisvi.

Apie laisvę mūsų laikū žmonės tiktai dar tebesvajoja. Laisvė jiems tėra žaislas. Juo jie žaidia visā amžiū, kol nėra prazaide ir visā savo kūno givibe. Laisvė tik tėra patiriama, kuomet žmogaus esmė tiek yra stiprėjusi, kad ji visū asmens jėgū tarpe gali pilnai virausti, kad jos ipatibė prasimuša is viso, kas žmogaus veikiama.

Tuomet žmogus numāno, kad jis pats yra ta esmė, kad jam patiām leista apsireikšti. Jo esmės noras, jojo dvāsios-sielos valia iviksta. Visos jo asmens jėgos jai tarnauja. Ir taip tad žmogus jautiasi laisvu. Jautia, kad nesireiskia is jo asmens bi-kuri jėga, bet pati jo esmė. O vis dėlto toji neišeina is kūribos skritulio, is visumos Kūrėjo vālios. Tatiau žmogus jautiasi laisvu.

Todėl reikia sakiti, kad laisvė yra galimibė žmogaus esmei, jo dvāsiai-sielai asmens ir apskritai gyvenime neslėgiamai apsireikšti. O šitas apsireiskimas yra kaip tik žmogaus amžiaus prasmė. Ir kiek jo dvasia-siela apsireiskia, tiek žmogus turi reiksmės pasaulio gyvenime, tiek jis istikrūjū ir yra laisvas.

Nesunku tai pastebėti. Žmogaus esmė pasižimi tuo, kad ji i gyvenimā inesa daugiau tvarkos, daugiau sutarimo bei sāndoros, daugiau šviesos ir malonumo bei grožės. Žmogaus dvasia-siela šalina visā negivumā, visā sustingimā ir sukrekėjimā ir stāto givā organingā vislā, givumu spindintiā givātā.

Sitai laisvei ir reikšmei prieti yra tikras kelias. Visur ji galime isvisti. Ir net gamtos gyvenime. Aiškiai tše atskiriame givibe nuo jos aplinkumos. Abi, viena su kita sātikiuoja. Negali būti givio be jam tinkamos aplinkumos. Vėl gi aplinkuma nepasilieka ta pati, kur yra koks-nors givis. Bet ir givis kinta givendamas savo aplinkumoje.

Note gamtos mokslininkū, tris laipsniai pastebimi givibės tarpime. Pirma, givibė, kiek galėdama, paveikia savo aplinkumā, jeib rastūs nors menkiausios sāligos gyvenimui. Tada augdama, givibė siek-tiek taikinasi i aplinkumas, ir taip kuria ir tvirtina sātikiū ligesā.

Sis antrasis gīvībės tarpimo laipsnis ĩra ĩpatiai atbotinas. Jis negamina laisvės, kaip ji paprastai suprantama, bet suvaržimā. Gīvībei kiek pakilus, veikia tikri ĩstātīmai, kuriū nebudama, gīvībė nīksta. Ji uzdera, tarpsta tiktai tuomet, kad tikri tvirti sātīkiai palaikomi. Reiškia, gīvībei leidiama ĩsigalėti tik po prievarta.

ĩs to tad ĩseina tretiasis jos gīvenimo laipsnis, būtent pilnasis atsilukštinimas, gaususis būjojimas. Taip gīvībė tad savo esmė apreiškia. Ji pasieka laisvės būsenā ir tuo pilnājā savo reikšmė pasaulio gīvenime. Kelias ĩ siā pādētī nebuvo paleidimas ĩs suvaržimo. Priešingai, jis buvo tvirtai tiesiamas, tikrū stipriū kraštū nustatomas.

Bet ir pilnībe pasiekus, padėtis nepaleidimas. Tik vietoj varžimo, kurs pareina ĩs aplinkumū veikia vis galingiau esmės gīvenimo ĩstātīmai. O tie ĩstātīmai dirba ĩs pat pradios, tik mazesne galia. Taip tad ĩra gīvībei laisvė, būtent esmingo apsireiškimo galimībė, visumet duota. Tik kuodaugiau ji reiskia, tuo-laisvesnė ji ĩra. Taip laisvė ir reikšmė jau zemesnėj gamtoj auga viena su antra kartu. Tik abi nėra patiū gīviū auginama.

Laisvė ir reikšmė prasideda būt rūpimu dalīku tik žmogui. O pirma tik ir jām sātīkiuojant su aplinkuma. Ir vėl tše būs trīs laipsniai pastebimi. Pirmas ĩra tas, kad žmogus savo aplinkumā

tiek taiso, kiek jām reikalinga, gīvu ĩšlikti. Toliau jis pasistengs aplinkumai prisitaikinti ir jā tiek dārgerinti, jeib tikra līgnešos padėtis ĩviktū. Bet tše reiks visoko atboti. Aplinkuma susideda ne vien ĩs zemosios, elementarinės ir augantiosios bei gīvosios gamtos, bet ir ĩs žmoniū. O jū tarpe gīvenant, reikia sutarti, reikia savo asmens jėgas paziaboti. Jeigu žmogus to negāli, jis priverstas aplinkumā griauti arba jos leisties žudīti. O kadangi be aplinkumos nieks gīventi negāli, ir vienaip ir antraip ĩseina prazūtis. Kaip gamtoj, taip ir žmogaus gīvenime būtinas ĩra sutarimas. Be jo, be līgnešos padėties, nėra gīvībės tarpimo.

O kur ji ĩvīkusi, tše tretiasis laipsnis pasiekamas, būtent pilnasis esmingosios žmogaus gīvībės apsireiškimas. Taip tada žmogus jausis pilnai laisvas ir jis bus pasaulio gīvenime pilnai reikšmingas.

Bet jeib viso to galētū būti, žmogaus laisvė ir reikšmė turi pirma kitokiame kaip regimame gīvenime ĩvīkti. Žmogus turi laisvėti ir būt reikšmingu savo asmens gīvātoje. Ir tše ĩra sātīkiāvimo tarp žmogaus ir jo aplinkumos. Tik reikia žmogū tuo suprasti, kas jis ĩstikrūjū ĩra, būtent dvāsia-siela. Sita esmingoji žmogaus gīvībė turi pirma žmogaus asmenij galėt gīva būti. Ji turi savo aplinkumā, tai esti, savo asmens jėgas tiek paveikti, kad ir jai būtū gali-

mībēs šale jū ir kiek reikšti. Toliau tad ji turi joms prisitaikinti, kas įvīksta, kad ji išmoksta jomis veikti.

Taip tai pasidaro žmogaus esmėje tikra tvarka. Visos jėgos, visos gyvībės rūšis reiškiasi lignesos padėtyje. Neleistina kiekvienai jėgai veikti savaip. Negali atskirai įvīkti kiekvienas palinkimas, kiekvienas pageidimas ir noras. Žmogaus asmens gyvatoje būtina yra drausmė. Ji yra gyviausios reikalas, norint laisvės ir reikšmės.

Bet šita drausmė negali būt nustatoma kokios nors jėgos. Žmogaus asmenyje turi visoms jėgoms krįpsnį suteikti dvasia-siela, patsai žmoniškumo pradas. Ir ne iškart. Nuolat lignesos padėtis turi būt atbojama, kol nėra pakitusios dvāsiosielos paveikiamos asmens jėgos.

Linkimai, ūpai, geismai turi būt vedami mintiū. O joms šviesā ir tuomi gāliā teikia dvasia. Tada yra gālima ir pātai žmogaus esmei apsireikšti. Visos asmens jėgos jau yra išaugintos į jos tarnībā. O tātiau jos nežūva. Priešingai, jū gyvībė tik dār kuo-graziau atsilukština. Tik nebsireiškia atskira, bet grazioj sātaroj su visu žmogaus gyvumu.

Kiekvienām dorām žmogui yra zinoma, kad jis, duodamas vāliā vienām-antrām pageidimui, patsai vis daugiau po jo valia patraukiamas ir pagaliau gyvena tikroje jo verguvėje. Antraip vėl,

reikšdamas kilnūjį savo žmoniškumā, gyvendamas, kaip žmogaus esmei pridera, jis savaime suvaldo geismus ir jautiasi laisvu. Bet jo asmens jėgos tada nežūva. Jos net stiprėja. Tik jos įgija kitā prāsmė. Joms tenka tarsi augštesnis, tauresnis gyvumas. Ir jos susiglaudžia vienām, šventām gyvenimui.

O pati žmogaus esmė tše yra valdovė. Nebereiškia jai aplinkuma tat, kas ji seniau buvo, būtent gyvenimo galimībė. Ji yra dabar jau priemonė, gyvībei apreikšti. Ir esmingājai žmogaus gyvībei dabar pasidaro jau kita būtis. Jos todėl nebevadīsime laisve, bet dīkībe.

Nesiranda ji, kad šalinama visa, kas žmogaus asmenyje yra neesmingo. Seniau vieni-kiti mātė, būk tai esā reikalinga. Ir buvo pasistengimū, įvairias kūno ir ūpū-geismū jėgas slopinti, žudīti. Bet išmanīta, kad tai yra apsirikimas. Taip žmogus nepasieka laisvės, taip jis netampa dīku.

Visos žmogaus asmens jėgos yra reikalingos ir doros. Bet jū veikimas ir sātikiāvimas nėra visumet toks, kad žmogus su jomis gyvendamas galētū ir kiek reikšti pasaulīje. Ir todėl žmogui nėra kaip džiaugties laisve. Ira tai tik tada gālima, kad žmogaus dvasia-siela jiems yra įkvėpusi vienodā, jai tikslingā judėjimā, suteikusi tā pātī krįpsnį, ištraukusi į vienībę. Tuomet žmogus yra gīvas, armoningas pasaulis, yra laisvas ir reikšmingas.

O tokios ūra ir visos jo jēgos. Nors jos tarnauja, bet nēra varzītos, nēra savo gīvume siaurintos. Jū gīvībēs dirva ūra tarsi platējusi, didējusi. Pati jēga ūra svarbējusi ir gīvējusi. Ji ūra īskilusi īš menkībēs. Ji dalīvauja pilnesnēje gīvātojoj, ji veikia laisvo, dīko ir reikšmingo žmogaus gīvenime.

Visai panašai, kaip atskiro žmogaus asmenīje, veikia gālios ir visos tautos gīvātoje. Ir tše pirma pastebēt pasistengimas kaip-nors aplinkumā ben tiek paveikt, kad gīvībē galētū īšlikti. Tuomet apie laisve nēra nē kalbos. Tautos gīvībēs īpatingumas tik vos-ne-vos kā reiškia pasaulīje. — Toliau tad tautos gīvībē dirba sau kurdama patogesne pādētī, taikindamosi ī aplinkumā ir jā taisīdama. Ir tše nuolatai prisieina svarstīti ir tvar-kīti, jeib nebūtū žuvimo, bet gīvējimo. — Pagaliau jai randasi pilna galimībē atsilukštinti ir būjoti. Tada pilna tautos gīvībēs reikšmē aiškēja pasaulīje. O pātis tautos vaikai dziaugiasi savo laisve tikrai sāmoningai ir su teisībe.

Tik reikētū pastebēt, kad tautos gīvībē ir ant pirmo laipsnio reikšēsi. Kad ir ne taip aiškiai. Ir todēl ji beveik visai nesirūpino laisvės klausimu. Ant antro laipsnio, daugiau reikšdama, ji jau ir atjautia aplinkumū slēgimā. Bet jī šālinti, nēra kelias laisvēn. Tām būtina stiprinti tautos reikšme. Taip tada ir jos gīvībē klestēja ir īsigali.

Tautos gīvībēs kelias eina kaip kiekvieno gīvo daigto īš silpnībēs ī pātī gīvumā. Aplinkuma ūra pagrindas ne vien tautos gīvībēs esimui, bet ir jos augimui. Ir kol nēra gīvībē tiek īsibingējusi, kad gāli visiškai prisunkti savo aplinkumā ir jā padarīti savo savībiū nešēju ir priemone, aplinkuma su savo sunkumu būs rīškesnē. Ir tauta jausis nelaisva.

Kad ta aplinkuma ūmai pakinta, tauta negāli būt īskarto laisva, kadāngi ji ir nieko tikro dār nereiškia. Ji dār negīvena, negāli gīventi savo gīvībēs dēsniais, nors ir kazi-kaip pasistengtū juos pastatīti. Ji permāza save dār teatjautia, ir todēl veikiau pasirinks kitos tautos gīvībēs dēsnius savo gīvenimo taisīklēmīs. Ir nepasieks laisvės.

Jos norēdama, vīriausias dārbas bus uzvaduoti nukritusiājā svetimājā priedartā tvirta drausme. Bet neturētū ji vīriausiai arba vien būti nauja priedarta, kuri pareina īš matērīnēs jēgos. Taip nepasiekama laisvē, o visiškai ne dīkībē. Vīriausias drausmēs gaivalas turi buti žmogaus esmēs galia. Kiek tiktai gālint, reikētū tautos gīvātoje leisti veikti tīriausiājai īšmintiai, skaidriausiājām teisingumui, uoliausiājām tvirtumui ir patvarumui.

Tai turi būti ta šviesa, kuri īš padāngiū švietia ī žmoniū gīvenimā. Nežiūrint ī pātī

augstībe, bet ī prāstājī gīvenimā, reikalāvimai kitaip atrodīs. Tautos vaikū norai turi būti suvedami ī vienībe, jū veikimai taikinami ī bendrā nors siek-tiek pastebimā tikslā. Neuztenka tautos vaikāms jausti ir zinoti, kad jie vienos kilmēs. Neturētū kiekvienas su savo darbais ir pasistengimais vien siekti sau atskirai savo gerovēs, tarsi jis nieko bendro neturi su kitais. Neturētū jis sekti savo palinkimū be atodairos.

Berods, atsiziūrēti ī kitus žmones ne tiek daug reiškia. Išeitū iš to tik sutarimas bendrai veikti. O šis sutarimas galētū greitai irti. Tautos vaikū norū vienībē pasiekama tik tuo, kad kiekvienas atsiziūri ī augstiausius žmoniskumo reikalāvimus, kad kiekvienas savo asmenībēje tampa esmingu ir reikšmingu, tikrai dīku. Taip tad visū norū krīpsniai ves ī vienā ir tā patī dalīkā. Visū norai glausis ī viens kitā. Visiems bus svarbiausia, īgīti visai tautai šviesiausio žmoniskumo reikšme.

Kalbama kartais, būk reikiā aukoti savo laisve visuomenēs, visos tautos lābui. Bet nēra tame nieko aiškaus. Netaip pasiekama žmoniskoji tautos reikšmē ir dīkībē. Ne taip tvirtinama jos gīvībē. Kurs kā aukoja, tarsi paduoda kām-nors svarbū dalīkā. Nepaduoti reikia savo palinkimus, savo troškumus ir visas jēgas, bet jas

padarīti gīvomis priemonēmis augstiausioms žmoniskumo gālioms.

Vēl-gi teisībē, kad negāli tai padarīti kiekvienas tautos vaikas. Kurs tiktai moka patirti vien īvairiū pageidimū patenkinimā, tām nieko nereikš teisingumas, tvirtas, išmintingas nusistatīmas, kantrībē, malonumas, dosnumas, kilnībē, ir tt. Ir niekaip jis negalēs tarnauti tokio žmoniskumo tikslāms ir jām aukoti savo pageidimus. Ir nieko arba māža tereikštū, jām īkalbinēti, kad taip darītū. Taip tautos vaikai niekumet nesulies savo norus vienām bendrām gīvenimui ir kilimui, gīvėjimui.

Kelias tām kitoks. Tie, kurie māto laisvėjimo tākā, kurie žino, kas žmogaus dīkībē īra, turētū nuolatai stiprinti augstiausias savo žmoniskumo galias ir jas su visu savo gīvenimu nešti ī tautos gīvātā. Jiems turi būti augstiausiu āmžiaus uzdaviniu atverti šviesiausios kilnībēs, tikrojo žmogaus taurumo srove visose tautos vaikū širdīse. Tautoj turi būt īvīkinamas tikras, tvirtas nusistatīmas. Visa tauta su visomis savo gāliomis turi išmukt gīventi vienos širdies plasta, vieno spindulio spalva. O viso to gīvumo ir pasistengimo branduolas ir varpstis turētū būt ieškoma Visumos Augstībēje.

Tokiâm dârbui pašaukti visi, bet îpatiai tie, kurie tautos gîvâtoj kiek reiškia arba nori kiek reikšti. Savo gîvenimu jie išdirbti turi tautos gîvumo srovei tikrus takus, kurie vestû vienon šalim, vienan tikslan, būtent augstîn, švieson, dorovên. O tuomi kartu jie ir tvirtintû tvarkingâjî atskirû tautos vaikû sântikiâvimâ. Visos tautos jêgos plûstû vienon vieton, vienâm metui, vienai reikšmei.

Ir vël pasakîsime, kad toks dârbas kuo-daugiau reikš, kuo-daugiau esmingosios, būtent žmoniû dvâsios-sielos gâlios bûs žâdinamos, ir kuo-daugiau vienîbê bûs kuriama dvâsios-sielos sritîse. Tada tas pasistengimas pasieks, kad ir tik po laiko, net žemiausius sluogsnius. Jis bûs tše tvirtas traukimas vienîbên, būtent tvirta drausmê. O kur žmonês dâr visai nerangûs, visai dâr be gîvumo, tše jis bus tvirta prievarta ir, kur reikês, geležinis bûtinumas. Ir visi kiti pasistengimai tautos nepriklausomîbei ginti, taps tikrai tikslingais.

Taip tauta tiek išaug, kad aiškiai spindês iš jos gîvâtos žmoniškumo pilnîbê. Ir ji bûs îvîkinusi savo reikšme. Tada pati kûrîba jâ saugos kaip savo tikslo priemone. Nebereikês tiek rūpinties savo nepriklausomîbe, savo laisve. Tautai tekusi, ji Augstîbês ir bus saugojama, jai žmoniškumo reikšme auginant ir tvirtinant. Visas pasaulis tâm kurtas. Kiekvienas

žmogus tâm gîvena, o tâm ir mûsû tauta pašaukta. Tâm jai teikta regimoji nepriklausomîbê. Tegul tai nujautia visi, kurie kâ reiškia tautoje!

Vîdûnas.

Senesnioji bei naujesnioji drâma ir mes.¹⁾

Îra didis skirtumas tarp to, kad žmogus kâ dâro sâmoningai, ir to, kad jis veikia nesâmoningai. Pirmu veikimu jis daug galingesniu îra negu antruoju. Kurs tik taip ant nuomonês kâ atlieka, ne daug tenuveikia. Bet kurs aiškiai mâto savo tikslâ ir jopi vedantî keliâ, kurs pažîsta reikšme kiekvieno savo žîgio, tas daug padâro. Jo gâlios susitaikina ir veikia vienaip. Ir jau todêl jos îra galingesnês uz tâsias, kurios, be aiškaus tikslo sukildamos, turi greitai išsklîsti.

Bet sâmoningumas dâr daugiau reiškia. Sâmonê, dvâsia îra šviesa. Sâmoningesis žmogus îra šviesesnis. Tai esti, jo dvâsia îra savo esmêje tvirtêjusi ir stiprêjusi. Todêl ji ir visoms jo jêgoms gâli daug daugiau gâlios ir patvarumo îkvêpti negu silpniau šviantioji.

Dvâsios arba, kas tiek-jau, sâmonês šviesa paprastai auga arba menkêja su turiniu, kurî ji îsitieskia. Tik nêra taip svarbu, kiek turinio bûtû mûsû sâmonêje, bet koks tas turinîs îra. Visa, kâ mâtome, kâ girdime, kâ, apskritai imant, savo jusnimis pasitinkame ir nutveriamo, virsta mûsû sâmonês ir visos asmenîbês

¹⁾ Apie tai sakiau Telšiû gymnâsêj ir seminârêj Gegužês mên. visâ eile kalbû, o po vienâ Telšiuose Kankliû draug. 13. Geg., toliau Panevêžij 10. Geg. ir Palangoj 10. Rugp. 1923 mt.

turiniu. Todėl tše ir ĩra visoko, verto ir neverto, grazaus ir biauraus, Šviesaus ir tamsaus, Švaraus ir purvino, ir tt. Ir atitinkama bus ir mūsū asmenībė.

Toliau tad visai savaiame suprantama, kad žmogus tokiu ir taip apsireiškia, tokiu savo gyvenime laikomu, tiek jame svarbus ar nesvarbus ĩra, koks jo dvāsios Šviesos laipsnis, ir koks jo sąmonės, jo asmenybės turinīs ĩra.

O ĩra kiekvienaime žmogūje noras, kas nors būti, ben kiek turėti svarbumo gyvenime. Šis noras pasirodo net pagrindiniu. Kaip tik žmogus pradeda susiprasti Šiame pasaulyje, jis ir pasistengia, jame kã reikšti. Jis veikia ir vĳkina kã-nors. Jãm už visa svarbu, būt pastebimu. Nuolatai jis darbuojasi, jeib sau pritaikinus pasauli.

Todėl reikėtū kiekvienãm žmogui, kiek jis tik pajėgia, siekti aiškėsnio sąmoningumo ir gerėsnio, brangesnio sąmonės turinio.

Kaip atskirãm žmogui taip ir visai tautai tat ĩra uždavinīs. Gãl reikėtū sakĳti, visas jos esimas juo ĩra pagrinduotas. Jos dvāsia, jos sąmonė, jos gĳvĳbė tarpsta, stiprėja ir reiškiiasi panašiai kaip atskiro žmogaus gĳvĳbė. Ivĳksta visa-tai, jai visoko patiriant ir visai veikiant bei visoko dirbant. Kiekviena diena, kiekvienas mėnesis, kiekvieni metai jai atneša naujū patĳrimū ir tuo jos sąmonei naujo, kito turto. Laikas slėpiningai ateina su savo saikais-saikėliais ir juos išlieja ĩ tautos širdi ir dvāsia. Taip ji turtėja. Bet ji, gĳvendama bei veikdama, ir iš savo pusės kiekvienai vãlandai, kiekvienai dienai, kiekvieniems metãms teikia svarbumã ir tokiu būdu auga ir ĩsigali, amžĳiams būdama reikšminga.

Buvo laikai, kuomet mūsū tauta pasauliye beveik nieko nereiskė, tarsi jos visai nebūtū. Dabar dalĳkai jau kitokie. Dabar jau esame. Todėl ir labai svarbu, kad kiek ir reikštūme. Šiaip netrukus visa, kas daugiau reikš, pasauliui svarbės, ir mūsū nebūs tarp kitū nei girdėt, nei pastebėt, tarsi mūsū visiškai neesama.

O pasižiūrėdami, kokie mes dãr ir šiandien, mes atskiri žmonės ir visa tauta, gãl visoko pamatĳsime. Tur-būt aiškės, kad, mums vargstant priklausomiems, mūsū dvāsios Šviesa ir jos turinīs nebuvo blogas. Buvo kartais net aiškus ir svarbus. Bet dabar, kuomet gyvenime nepriklausomi ir sãviški, kažin ar tai tvirtint ir galėsim?

Nieko nekalbėdami apie savo dvāsios Šviesã, gãlime kuo-teisingiau spresti apie jos turinĳ, apie tuos turtus, kuriuos kaupiame savo dvāsios gĳvãtoje. Tik pamãstĳkime, kokius patĳrimus, kokias žinias, kokius mokslus mes renkamės! Kã susinešame ĩ tautos gĳvĳbės skrituli? Nors stabtelėje, pažvelgtūme, kas mūsuose dãrosi! Tada gãl suprastūme, kokio taurumo ĩra tie dvāsios turtai, kuriems ĳgĳti, mes kartais tiek vargstame.

Toks apmãstĳimas ĳpatiai reikalingas, žiūrĳnt ĩ mūsū teãtrã, ĩ drãmas, kurios ten vaidinamos. Senai jau mėgstame, kã-nors vaidint, arba kokiã-nors drãmã matĳti. Ir tokiu būdū savo dvãsiai ĳteikiame visokio turinio. Ir jis mūsū gyvenime kaip-nors atsimuša. Todėl labai svarbu, nors trumpai pasiaiškint, kurios drãmos Lietūviãms vaidinamos ir kurios jiems reikalingos.

Bet pirma reikės nors kiek platiau paaiškinti, kas pati drãma ĩra, kokios jos rūšis, kaip ji laikais pakilo

ir kâ ji reiškia. O taip pasakîti, kad ir zinovâms nebûs perviršû tai pasiskaitîti.

Žinoma ir menko mokslo žmonëms, kad drâma îra meno veikalas. Toliau, kad menas turi tûlus dirvonus. Architektûra, kaip Graikai sakîdavo, arba statîba, kaip dabar mûsuose sâkoma, îra vienas jo skîrius. Kitasis vadinasi skulptûra arba lipdîba. Tretiasis îra tapîba arba vaizdû tepliâvimas. Siose trijose meno šâkose erdvê îra veikalû saikas o regimoji matêrê daugiau ar maziau jû pâgrindas.

Visai kitâ meno sritî uzima mûzika. Jos mâstas îra laikas, o matêriâlas girdimi oro virpêjimai. Pagaliau prieiname tâ meno skîriû, kurî vadiname — vël Graikû zodiu — poësimi. Jos dirva randasi žmogaus dvâsioje. Jâjai kuriamas naujas gîvenimas, stâtomi nauji pasauliai. Ir juos îneša î kito žmogaus dvâsiâ vîriausiai zodis, kurs pats jau îra meno kûrinîs, mûzikos veikalas. Bet zodis šiâm menui nêra tiek matêriâlas, kiek kelrodis, žmonëms vesti î meno sritî, žmogaus vaizdâvimo šâlî.

Dâr nêra šitas menas vienoks. Ira poësije kelios dirvos. Kalbama apie lyrikâ arba jausmû, epikâ arba îvikiû ir apie drâmâ arba veikimû poësi. Paskiau minêtoji laikoma ir svarbiausiaja. Ji savîje suglaudia visû meno skîriû savîbes. Todêl ji taip ir augstinama. Ir suprasdami, kâ menas apskritai reiškia žmogaus ir tautos gîvenime, gâl ir numanîsime, kad drâma turi bût labai svarbi.

Isiziûrint î vaidinamâjâ drâmâ, matît, kad žmonës vaidinamoj vietoj susieina î îvairius priešingus ar draugingus sântikius. Pasidâro iš nezîmios pradios susikirtimas, Latînû zodiu: konfliktas, toliau priešingumo

îtampa ir augstuma ir pagaliau susitaikinimas ar vienos pusês nugalêjimas. Drâmoj tarsi kartojasi, kas gîvenime pastebêt. Žmogaus veikimas auga lig didio îsigalêjimo ir juo gîvena arba sugriûva.

O visa-tai turi vîkti nustatîtu bûdu, bûtent dësniais, kurie glûdo susieinantiû žmoniû ir jû aplinkumû pobûdîje. Žiûrêtojàms turi bût galimîbês su pilnu atjautimu dalivauti drâmos asmenû patîrimuose, taip kad jû vidus galêtû pildîties ir kisti atitikdamas tâ, kas drâmoje pastebêta.

Taip kalbame apie drâmâ, tarsi ji bûtû visumet tas pats absolûtas dalîkas. Bet taip nêra. Kiekvienos tautos drâma îra kitokia. Ji turi savo tautos pâžîmius. Toliau dâr ir îvairiuose âmžiuose ji nesilieka ta pati. Bet visâm tâm paaiškinti, šišon nêra vieta. Todêl tenkîsimês reikalingiausiû klausimû iždêstîmais.

Kaip minêta, drâma îra poëto kûrinîs, kuriame pramanîti asmenîs veikia ir savo dârbo vaisiais gêrêjasi arba jûdêl kentia. Tokiâm gîvenimui kurti, poëtas naudojasi savo patîrimais. Ira jo visoko pastebêta, ir jis tâ sutvarko î tikrâ eile, uzmezga veikimâ ir jî veda per visokius priešingumus îpatingais žingsniais ir laipsniais î tikslingâ gâlâ.

Bet ir tik mêginant vien poëto dârbâ, pasirodo pagrindinis atskirû drâmû skirtumas. Poëtas gâlî tenkinties vien savo patîrimû tvarkîmu. Tai esti, jis savo drâmoje gâlî tiktai kartoti, kâ jis mâtes ir girdêjes îra, ir pridêti tik tiek, kiek reikia, jeib gîvenimo îvîkis galêtû atsispindinti vaidîkloje. Žinoma, kad pasidarîs tai taip, kaip drâmos sumanîtojas tuos îvikius îra suprâtes ir kiek jie jâm reiškia. Vis dëlto liks svarbiausiu dalîku paprastojo gîvenimo atspindinîs. Drâmû su-

manitojas nestato žmoniškumo reikalū, bet gyvenimo ivikius prieš teatro svetius. Todėl tūli ir sako, būk menas, ypatiai drāma, turinti ir tik uždavinį, gyvenimą paroditi.

Nenumāno jie, kad tai niekumet nesidāro. Bet iš tokiu supratimo dažniausiai rāšoma naujesniūjų laikū drāma. Rašytojas dirba panašiai kaip gamtos mokslininkas. Kā pastebi, tā parāšo. Bet ar tai poeto, tikro menininko uždavinis? J o d ā r b a s i r a i r t u r i b ū t i k ū r i m a s. O kas tai, tā reikētū žinoti, norint kalbēt apie menā.

Kitos rūšies drāma visai priešingai daugiau apreiškia savo kūrējā ir jo dvāsiā. Jisai taipogi savo drāmoms naudojasi gyvenimo ivikiais. Bet jie turi tše tik p r i e m o n i ū reikšmę. Poetas stengiasi jais savo dvāsios ir sielos givumā bei gyvenimā ir jo klausimus išdės-titi ir nešti i teatro svetiū dvāsiā. Jis tuos svetius tarsi kvietia dalivauti kitame, augštesniame, dvāsi-niame, būtent jo kurtame pasaulyje ir tuo bendrojo gyvenimo klausimuose.

Kuomet šie klausimai palietia žmogaus ir toliau viso pasaulio evoliuce ir pāžangā, tad drāma yra visai ypatinga. Kasdienio gyvenimo ivikiai nebeužtenka, jos turiniui vaizduoti. Reikia jām pasirinkt tokius, kuriems gālima suteikti giliā ir reikšmingā prāsmę. Tokia drāma aiškina sielos pasistengimus ir veikimus, jos sunikimo arba laimėjimo žingsnius, ir vadinama Graikū žodiu mystērion arba sulietuvinta mystēre. Tokiū didio turinio drāmū kurdavosi senovėj Graikai. Bet vėliau jū būdavo ir kitur.

Ilgā laikā drāmos atspindino ne tiek regimā gīve-nimā, kiek poeto dvāsiā-sielā ir jos kūrimo gālīā. Ir

teatro svetiū pirm viso norēta pamatiti v e i k i m ā, k u r s k i l a i š ž m o g a u s e s m ē s, o ne paprasto gyvenimo ivikī. Svarbus buvo augšto gyvenimo kūrimas o ne žinomojo atvaizdāvimas. Didijū tše pasirodantijū skir-tumā reikētū aiškiai pastebėti. Tokio kūrimo būdavo ypatiai tos drāmos, kurios vadinamos Graikū žodiu tra-goidia, sakisim lietuviskiau tragaida, tai reiškia giesmė, giedama dievāms atnešant aukā, kuri būdavo paprastai ozis, Graikū kalba tāriant: tragos. Tragaidos baigdavos visumet kilnaus, tauro žmogaus žuvimu. Su tragaida jungiasi todėl liūdnumas, skausmas.

Be minētūjų pagrindiniū skirtumū yra dār ir kitū. Taip, paveikslui, vaidinamojoj drāmoje veikiantieje asmenis gāli ka-nors padariti ir tuo prieti savo tikslus, ivikinti savo norus. Bet jie gāli apreikšti ir vien dvāsinius savo pasistengimus ir ketinimus ir jū vaisius, būtent išgalėjimā arba sugniuzimā. Tuomet drāma rodos esanti be veikimo, ir tik vaidinant geriems vai-dintojāms, ji apreiškia givā ir galingā savo turinī. Ir vėl ten pažimis naujesnės, šišon senesnės drāmos.

Toliau yra drāmū, kuriose neauga, negalingēja veikimas bei pasistengimas, pasitikdamas priešingumus, bet jis drāmos eigoje tik atsiskleidia, tai esti, jis vis daugiau pažimiū sunęša, vis daugiau naujū ivikiū stāto prieš žiūrētojus, nekildamas iš stiprējantios vālios.

Vėl kitos drāmos yra tokios, kad jū veikimas, kurio priezastis turētū būti tvirta, dār-gi stiprėjanti valia, sukila iš jausmū-ūpū. Jūjų bangos yra drāmos siela ir gamina visokius ivikius. Tokia drāma turi tada daugiau lyrikos pobūdio.

Dār kitos drāmos vėl kaupia visokius ivikius. Jose labai daug veikiama, bet nėra to, kad iš vienos pa-

dėties, iš vieno įvikiio išauga kitas, žmogaus vėliai apsireiškiant tikru veikimu, kol neprieitas koks-nors gėlas. Tos drėmos primena apėsakas, epikė. Nėra jose dramatinės sielos.

Drėmoj turi bėti visoko: jausmė, ūpė, pasirėzimė, nusistėtėmė, įvikiė. Bet vėriausias jos dalėkas ĩra regimė ar neregimė tikslė siekiamos vėlios veikimas. Įstikrėjė drėma ĩra kilusi iš mėzikos. Jė kūrė Graikai. Ir kūrė jė visai tikslingai, žengdami nuo jausmė judėjimo lig norė sukilimo ir vėlios apsireiškimo, bėtent veikimo. Ir mėzikos elementas, lyrika, dėl tos priezasties vis daug reikė drėmoje. Bet jis nėra jos esmingasis. Vėlios sukilimas ir atitinkamas veikimas pasiliks drėmos siela. Todėl Graikai tokė kėrinė ir vadino drėma, tai esti veikimas.

Bet ĩpatinga, kad visais tais tėkstantiais metė, kuriais kultėros tautos pažėsta drėmė, jė pirma tolinosi nuo mėzikos ir tad vėl grėžo. Ir operoje, kuo vadinasi ĩpatingas mėsė laikė kėrinė, mėzikai pirmenėbė suteikta. Tuo tėrpu paprastoj drėmoje naujesniais laikais daugiau reikėmės skiriama jausmėms-ūpėms o maziau pasirėzimui, veikimui.

Dėr ir tai pastebėtina, kad Graikai savo drėmas kurdavo atbodami tikrus dėsnius. Veikimaj jė drėmose vėstėdavos labai taisėklingai. Vėliau tie dėsniai buvo kiek pamirėti, bet tada jie vėl daugiau ĩsigalėjo. Fransijos poėtai kelis šimtmetius atgal juos net pervirėijo ir dėr dabar jiems daug reikėmės priskaito. Apskritai imant, Fransioj gėl daugiau kaip kitur visose meno sritėse seniejiė padavimai visumet labai daug reikė.

Naujesniais laikais to tiek nebepastebėti. Drėmos kėrime visur daugiau pasileidimo numanėti. Ipatiai

paskutiniaiis metais. Norima drėmai surasti naujė formė, naujė lėti. Rodos tikima, taip drėmai suteikti daugiau svarbumo, daugiau reikėmės, o ĩseina tikras sugriuvimas. Ne lėtis gamina dalėko svarbumė, bet dvėsia, kuri jė stėto. Lėtimi tik atsimėša turinė. Jė-sai viso veikalo pėgrindas. Kuomet jis reikėmingas ir-gi gėvas, tuomet ir jo lėtis bus atitinkama. Bet mėsė laiku visa atbulai pradedama.

Ipatiai ĩsiziūrėnt ĩ drėmos turinė, matėti šimtmetiė eigoj didis pakitimas. Senovėje, Graikė drėmoje susieidavo bendrėm ar prieėingėm veikimui ne vien žmonės, bet ir dievai. O tas veikimas siekė ne menkė, bet didiėjė, augėtėjė žmoniė tikslus, kurie rėšo ne ĩtėskiro žmogaus, bet visos giminės ir tautos klausimus. Buvo berods ir ĩsimtiė. Bet apskritai imant, senė laikė drėma stėtė žmoniė akėсна svarbiausiuosius žmonijos gėvenimo dalėkus. Taip tada visa, kė drėmoje rodė ir stėtė, buvo labai reikėminga.

Dėr-gi toji drėma, kuri lengvu, daznai pajuokiantiu, paėiepiantiu bėdė rodė žmoniė veikimė, tvėrėsi svarbiė, visuomene lietiantiė dalėkė. Ir tėse eidavo klausimas apie didesniuosius žmoniė reikalus. Nors tėse jau ir dazniau buvo rodomi atskirė žmoniė paklėdimai ir pakrikimai. Bet nebuvo tai dėroma dėl jė ĩpatingumo. Jė pateko drėmosna dėl jė svarbos viešumui. Tokia drėma, Graikė vadinama komoidė, mėsė: komaida, tai reikė: gaida giedama linksmaj traukiantio bėrio. Taip komaidos, nors netokios reikėmingos kaip tragaidos, norėjo vis-dėlto lieti šviesė ĩ paprastėjė gėvenimė.

Ilgai likosi toks svarbesnis žmoniė gėvenimas drėmė turiniu. Tik netrukus jame dievė nebebuvo. Amėjiė-

vidio Europas drāma dažnai pasirinkdavo turinį iš Švento Rašto. Ir todėl jos svarbumui pažinti, ji buvo, nors neteisingai, vadinama mystère. Tse tai kartais ir angelai dar pasirodėdavo.

Toliau tad ivikiu didibe vis labiau menkejo. Ir laikais visai susmuko. Su dievais dingo ir zmoniū santikiavimas su slėpiningomis gyvenimo galiomis. Tarsi jų nebūtū, ir zmogus visa vien savo protu, savo jėgomis ir savo pasistengimu pasiektū ir atliktū. Vis dėlto tūlus Simtmetius drāmū turinīs likosi dar svarbiu. Tokiū drāmū gamino Spānū, Fransū, Anglū ir pagaliau Vokietiū poetai.

Bet praėjusiji Simtmeti vis daugiau paplito drāmos su menku ir tad niekingu turiniu. Ne vien, kad maži, menkūjū zmoniū reikalai buvo rodomi vaidikloj, bet ir-gi jųjū blogesniejie. Visas svarbumas buvo ieškomas nepaprastume, keistume. Ir taip išlengvo drāmoje vis daugiau viršū palaike patis niekingi ir net kvailieji ir kartais nesveikieji klausimai. Ipatiai dažnai kartojami gimtės dalikai, abiejū zmoniū litiū santikiai. O su tais pirm visū pasizimejo Fransai.

Teisibe berods, kad gintis ira labai nuostabus dalikas. Is jo kila zmogaus gyvenimas. Gintimi zmogaus giminē išlieka. Ir tai šioj drāmoj turētū būti aiškinama! Tik tam tū drāmū rašitojū sielos ira per daug uzburtos gimtės tvankume. Jie minimū klausimū nē nepastebi. Ir todėl vaizduoja sau ir kitiems vien tik visokiū zmoniū pakrikimus, baurumus, niekingumus gimtės gyvenime.

Žinoma ira berods, kad jau žiloj senovėj, net zemos kultūros tautos turėdavo savo prāmogas, kuriose vaidindavo. Būdavo tse juokū ir visoko iš gimtės

gyvenimo. Bet nieko ar maza tereiskē tse galumas o visa linksnumas, kurs žadinamas gaminimo prisiminimo.

Taip tai mūsų laikais drāmū turinīs atrodo tarsi nusigivenes, ir su tuo jungiasi ir visos drāmos pobūdis. Senoji drāma kitaip kurta, buvo ir kitokia. Didieji veikimai ir ivikiai negalėjo būti rodomi savo visatoj. Kas vaidikloj buvo matiti, tai tepriminė pati veikimo eigā. Žiūrėdami i vaidinimā, zmonės buvo traukiami i drāmos turinī, kurio nebuvo matiti, bet kurs turėjo būt zmoniū vaizduojamas. Drāmos vaidinimas žadino zmoniū vaizdavimo galiā.

Kas vaidikloj drāmos buvo mātoma, sudarē tik maza dāli to, kas poeto regēta ir drāmoj kelias, berods labai svarbiais momentais pažimēta. Taip ši drāma iš mazo reginio vedē žiūrėtojus i didi, plātū, svarbiū gyvenimā, i pilno givumo pasauli. Ir žiūrėtojas pats su savo pastangomis turėjo jį prieti. Drāma, poeto kurta, žadino žiūrėtojų kūrimo, vaizdavimo galias.

Visai kitokia ira paskutiniūjū laikū drāma. Norėdama atvaizduoti gyvenimā, ji tik tegali roditi menkū zmoniū gyvenimā. Tik toksai nesieka daug toliau už tā, kurs vaidikloj gali būt rodomas. Mūsų laikū drāma todėl visā savo turinī paskleidia žiūrėtojų akims. Nėra jai didesnio. Bet todėl ir visi mazgojai tai drāmai svarbiūs. Už jų nieko nebēra. Ir paliginus naujesniājā drāmā i senesniājā, aiškēja šis skritumas. Senesnėje dramoje per vienā-antrā regimā dalikā turėjai žvelgti i plātū turiningā gyvenimā, naujesnēj drāmoj, visa, matiti, kas drāmoj iviksta. Už to, kas regima ira, nieko nerasim. Drāmū prasmē menkutē, jei ne visiškai niekinga.

Taip tad ji ir veikia. Žmogus, išėjęs iš teatro, netrukus ir visa pamiršta. Drama jo neištraukė į savo pasaulį, nesuządino jo vaizdavimo, tai esti kūrimo galia. Bet to poeto ir nenorėta. Sākoma, gyvenimas turis dramoje būt matomas. Ir tai gerai mėginant, pasirodo, kad norima moniti. Žmogus turi tikėti, matas tikrąjį ivikį. Drama turi vien illūsės arba smėklavimo reikšmė. Nenorima o gal veikia negalima žmogų pašaukti į givā dalivāvimā vaizduojamame gyvenime. Naujesnėje dramoje žmogus tik tedalivauja lig apnuoditas su savo pastebėjimu, gal kiek ir su savo uzuojauta, bet ne su fantāse, ne su kuriantia vaizdavimo galia. Tos tarsi nebēra.

Ir taip drama atrodo pametusi didiājā savo reikšmė. Bet ir negali būti kitaip. Seniau drama buvo vaidinama retai. Ji sudarė didiųjų šventiū vidurį ir patiā jū viršūnė. Vėliau tai kiek pakito. Bet vis dar buvo laikoma didiu, svarbiu daliku. Šiandien ji tuo nebēra. Mūsų laikais didiose vietovėse vaidinama kas vākarā. Drama virto kasdienio daliku.

Todėl ji nebeteko seno ir svarbaus savo turinio. Ir ji retai tebekuriama, dažniau statiai dirbama. Susideda kartais net keli gudrūs žmonės ir supina drāmā. Suprantamas dalikas, kad tada ji nebēra meno veikalas. Toksai gimsta iš pasišventusio žmogaus sielos. Ir jis visumet žmogū traukia į kitā, augštesnį, pilnesnį gyvenimā. Naujesnioji drāmā to negali. Bet ir žmonės nebenumāno šio traukimo, kur jo ėra, nebenujėgia tikrojo meno.

Didiems dalikāms dramoj vaizduoti ėra galingas tik poetas, tai esti kūrėjas-gamintojas, sumanitojas. Jis kuria pasaulį ir ėveda žmones į jį, jeib jo givume

dalivautū ir pātis givētū. Menki žmonės arba neva poetai kartais ir kā-nors sudirba. Isiziūrėje į gyvenimo ivikius, jie juos savo veikaluose savaip atpāsakoja, bet negali sužadint kuriantias žmoniū jėgas. Jeigu jiems jū dārbas nors kiek nusitiekia, tad jie žmonėms juo sukelia tiktai illūse. Poeto galios jū dārbe nerasi.

Atitinkamai kaip drama pakito vieta, kur ji stātoma arba vaidinama. Mūsų laikais ji ėra troba, kuri vadinama Graikū žodiu teātru, tai reiškia vieta, kur galima regėti, pastebėti. Graikū laiku teātras vienok nebuvo troba, o vieta po plīnu dangumi. Tse žmonės tūkstantiais susėdo ant suolū, kurie prieš vaidinimo vietā arba vaidiklā pusapskrijai ir juo-toliau juo-augščiau iš uolū iškalti buvo. Vaidinimā žmonės galėjo iš priešakio ir abiejū šaliū matiti. Bet istikrųjų nebuvo tiek žiūrėti kiek klausities. Vaidiklos užpakaliū stovėjo skėnė, tai esti trobelė, kur vaidintojai apsitaisidavo. Skėnės priešakis kiek ir primindavo drāmos ivikiū vietā. (Iš žodio skėnė padarītas Lietuviū kalbai visai nepritinkamas žodis scena.)

Bet visa-tai nedaug tereiškė. Visas svarbumas buvo dedamas į žodį. Jo klausidamiesi, žmonės tarsi ausimis pagaudavo drāmos turinį. Žodiū rhytmas sužadindavo jū jausmus-ūpus bei jū fantāse ir ėvedavo žmones į veikalo prāsmė. Visa buvo pagrinduota kuriantiomis klausitojū galiomis, veikluoju jū dalivāvimu drāmos givume.

Ilgā laikā toks buvo teātras. Tada kiek pakito. Dažnai buvo pasitenkinama vien ant greitųjų paruošta skėnė. Toliau tad stātė žmonėms atsisėst ir vaidintojāms vaidint tām tikras trobas. Toks ėra teātras dar ir šiandien. Paliginus į Graikū teātrā visa jo reikšmė

dabar ūra nuodugnai pakitusi. Ipatiai žūmu tai, žūrint ū vaidinamū vietū. Uzdanga prieš jū uztraukta. Tūjū pašūlinus, žūrima tarsi pro siaurū angū ū drūmai priruoštū vietū, maž-daug taip, kaip kartais per stiklus skūlėlėse žūrima ū vaizdū.

Taip tai vaidūkla ūtaisūta, miniau apmonūjus teūtro svetius ir jiems sukėlus illūse. Svetiai turi pro skūle regėti tarsi tikro gūvenimo dalėle. O aišku, kad tai, kas mātoma, niekaip negūli būti tikrenūbė. Ir visi vaidūklos ūtaisūmai negūli jū pastatūti. Perdaug reikėtū kiekvienūm veikalui išlaidū, dūrbo ir trūso. Todėl pas-čiausias laikais ir pasistengiama, mesti visa-tai, ir vaidinamū vietū taip priruošti, kad pirm viso būtū gūlima žmogaus fantūse žūdinti ir taip jū ūvesti ū vaidinamojo veikalo pasauli.

Atitinkant drūmos stūtimo tikslū, visumet ir buvo vaidinama. Graikai pasistengė kuo-graziau atsakūti žodius, kitaip ir tūliems paprastai sūkant: deklamuoti. Buvo tai protingas ir jausmingas bei aiškus ir labai garsus drūmos žodiū pasūkūmas. Jiems patvirtint to, vaidintojai vaizdūvosi tū, apie kū kalbėjo, dūr kiek ir judėdami.

Iš lengvo išaugo noras kalbamus žodius, drūmos turinū dūr daugiau ir regimai paantrinti. Ir taip virto vaidintojo dūrbas tariamūjū žodiū illustrūvimu. Iš tokio pasistengimo išaugo pagaliau vaidintojo menas, būtent kūrimas ir pastūtimas gūvo žmogaus asmenūbės ir jo būsenū vaizdūvimas ant pūgrindo drūmos žodiū.

Nėra tai visumet gūlima. Vaidintojui tūm reikia gabumo. Jis turi būti tikras menininkas. Vėl-gi tie veikalai, kurie nori vien atspindinti paprastūjū gūvenimū to neužleidia. Jie taip tvirtai ir angštai laiko vai-

dintojū po savo nuožūra, kad jūm nieko nelieka, kaip kokio-nors ūmato ar pašaukimo žmogū pūmėgzdioti. Taip tad vaidintojo dūrbas mūsū laiku ūra beveik vien tik pūmėgzdiojimas. Ir dažnai tikima, kad tai ir tik esūs vaidintojo uždavinis. Tokiu vaidinimu taip-gi žūdinama illūse, monūjama, ir žmogus tarsi paikinamas. Ir taip visa: drūma, teūtras ir vaidintojas veikia vienaip. Žūirėtojui nieko nebūlieka kaip tik žiopsoti. Ir jis, tikrai imant, nedalūvauja veikalo gūvume.

Bet kad toks vaidinimas nėra tikras menas, o tik žaismas, kurs berods ir reikalauja gabumo, dabar jau vis geriau suprantama. Ir aūšta vaidintojui meno diena. Vėl jau ir randasi jūm veikalū, kuriais jis gūli pasirodūti tikru menininku, kokiu vis būdavo didieji teūtro žmonės.

Iš viso, kas ligšol pasakūta, tur-būti aiškėja, kad drūma mūsū laikais toli nebėra ta, kas ji seniau buvo. Jos reikšmė ūra labai silpnėjusi. Berods, kaip jau minėta, ji tebėra kasdienio pramoga, ar gūl tik pramogelė, o seniau ji buvo vūriausias iškilmū dalūkas. Bet vienu žvilgsniu drūma vis dėlto ūra gerėjusi. Senieji jos dėsniū ūra geriau išmanūti, nors dažnai neatbojami. O mūžmoziuose pasiekta daug daugiau tikrumo. Beveik visai nebūlko tū dalūkū, kurie vien teūtrui buvo reikalingi, paveikslui, pašaliniai pasūkūmai. Daugiau atsiziūrėta ū tikrenūbe, ū psychologės ir apskritai ū gūvūbės apsireiškimo reikalūvimus. Daug tame dalūke turi nuopelnū Norwėgū poėtas Hendrik Ibsen.

Tatiau šiū dienū drūma nereiškia žmoniū kultūrai tiek, kiek seniau, kaip ji buvo dūr laikoma viso meno vainiku ir atitinkamai branginama. Ar dūr ir šiandien taip dūroma, vargu galėtūme tvirtinti. Vis dėlto drūma

veikia. Jos reikšmė vis dār ĩra gana didė. Bet ji turėtũ taip ir bũti vėrtinama.

Pasidaro tai gālĩma, kuomet suprantame arba nors nujėgiame, kas dramos žiūrėtojams-klausytojams teikiama. Dalĩkas toks: Paprastuose patĩrimuose pasaulio turinĩs su visokiomis savo savĩbėmis pasieka žmogũ. Ir iŖ to žmogus dirbasi sãmonės turtã. Sisai ĩra toks, koks patirtasis pasaulio turinĩs ĩra, kaip jau minėjome. Meno veikalai nori teikti daugiau, bũtent brangiausiãjĩ pasaulio turinĩ, žmoniŖkumo galĩbes: jo Ŗviesã, jo varsas, jo kũrimo pobũdĩ, jo gĩvĩbe. Meno veikalai neŖa su savim žmogaus esme ĩ pasaulĩ.

Pastebime tai berods ir mokslo veikaluose. Bet mokslas ĩra dalĩkas vien tik mintiũ gĩvãtoje. Ir tik daliniai jis atsispindina veikimu ir daigto padirbimũ. Tikrasis menas aprėpia visas gĩvenimo sritis. Jãm apsireikŖti, dvãsia-siela, mintis, jausmai-ĩpai ir re-gimojo pasaulio veiksniai susideda. Tikrasis menininkas todėl ir visai kitaip negu mokslininkas daro savo dãrbã. Kurdamas, menininkas turi bũt gĩvas iŖ pat savo sielos gelmiũ ir vėl lig pat kũno odos. Jo gĩvumas negãli bũti paprastas. Jis turi pareiti statiai iŖ dieviŖkosios augŖtibės. Nėsa tik tuomet gãli bũti kuriama, kas verta meno veikalo vardo. Ir tik toks meno veikalas ĩra kupinas augŖtos, galingos, Ŗviesios gĩvĩbės ir veikia atitinkamai jãm patirt prisiruoŖusiĩ žmogũ, taip kad jis tarsi augŖtinamas ir Ŗventinamas.

Be viso to drama turi ĩpatingã savo reikŖme. Joje žmoniŖkoji galia, dvãsia-siela, pasirodo savo veiklumu. Nėra pasaulĩje tokio veiklaus elemento kaip žmogaus esmė. O žmoniŖkumo laipsnis, jo subrendimas pasižĩmi vĩriausiai žmogaus veiklumu. Dramos todėl atspindina

pirm viso žmoniŖkajã didĩbe arba menkĩbe. Nors turėtũ tai padarĩti. Ir atitinkamai jos veikia.

O veikia nepalĩginamai gĩviau negu Ŗiaip koks meno veikalas. Jũ turinĩs nepasieka žmogaus, kaip statĩbos, lipdĩbos arba tapĩbos veikalai, bũtent kaip daigte sukrekėjes gĩvumas, bet kaip gĩvas dalĩkas. Mat, ji stãtoma gĩvos gãlios, stãtoma menininko-vaidintojo. Drama kaip ir mũzika tik atveria savo pasaulio gãlioms vartus, kitãm menininkui, bũtent vaidintojui, dainininkui, mũzikui reiŖkiant savo menã.

Todėl berods drama kaip ir mũzika tik teĩgĩja savo reikŖme, kad tikras menininkas jomis rūpinasi. Jis nieko negãli pridėti tiems veikalãms, bet sužadinti daugiau ar mažiau, kas tŖse sukauptã. Ir neužtenka tautai turėti dramũ poėtã, reikia jai ir dramos vaidintojũ, tikrũ kũrėjũ, kurie, pãtis turtingos dvãsios-sielos, galėtũ, pagãve dramos turinĩ, žmonėms teikti poėto ir savo gĩvĩbe.

Taip raŖidami berods turime akĩse ĩdeãlã dramã ir teãtrã. Mũsũ laiku viso to sunku surast. O jeigu nebũtũ dār vis tikrũ poėtũ Ŗale seniau gĩvenusiũjũ, gãl ir nebesuprastũme, kas dramos ir teãtro menas iŖ-tikrũjũ. Gãl jo ir nebelaikĩtũme menu. Bet žmonės, teãtro svetiai, vis dār pasiilgsta žmogaus dvãsios-sielos sveikinimo. Žmonės nori meno. O nori, suprantama, pirma tojo, kurs juos aiŖkiausiai patraukia.

Bet tŖse ir vėl bus svarbus žmoniũ ĩpatingumas, žmoniũ kilmė. Kiekviena tauta, kiekviena rãšė arba padermė kuria savo menã. Sitas menas, kiles iŖ jos ĩpatingumo, iŖ jos gĩvĩbės ir kraujo, jã ir tikriausiai pasieka ir paveikia, jai daugiausiai teikia. Pasizĩmi gãl greittiau svetimasis menas. Bet pasilieka savo esmėje nepagaunamas, nors daug ir reiŖkia veikalo brandã.

Visâm tām pilnai suprasti, reikalinga žvelgti į tautos evoliuciją, į žmogaus augimo dėsnius. Tik nėra šis on tām vieta. Bet daug tur-būt paaiškės, primenant, kad žmogus negalėtų sveikai maitintis pietų kraštų vaisiais, jo šalį augant rugiams, kvietiams, obuoliams, rėšutams. Jū nevālgidāms, jis netarptū. Atitinkamai desties ir su dvāsine jo gīvibe. Apie tai kalba biologė ir kultūros mokslas. Sāko maž-daug, kad žmogaus vieno pažangos laipsnio ir kokybės gaminti veiksniai yra ir tinkamiausieji kitām to paties laipsnio žmogui paveikti. Kitū veikniū pasiektas, žmogus kaipsta ir žūva, arba, kad išlieka gīvu, netenka savo savibiū. Tas pats dalikas pasidāro tautomis.

Ir dabar būtū svarbu, atsiziūrēt į mūsų tautos pādētį, į jos pasistengimą gīvėti, ir į jos menā, įpatiai į drāmā. Tik rodos neberekės padarīti visokiū išvadū iš to, kas ligšol pasakīta. Galėsime daug palikti skaitītojo apmāstīmui. Ir todėl palītėsime tik kelis svarbius dalīkus.

Menkas buvo ligšol dvāsiniš mūsų tautos gyvenimas. Vīriausiai žādino žmoniškāsias mūsų jėgas gamtos išpūdiai ir svetimūjų valdīmis, dažnai žiaurumu bei pasipūtimu apsireikšdamas. Pasieko mus berods ir kitū kultūros reiškīniai. Bet jie ir traukē mūsų galias į savo skritulius. Mūsų tautai jos todėl ir beveik nieko nereiškē. Pasidžiaugti vien dār gālime, kad tuomet nesigaminome dalīkū, kurie būtū mus apterše, tāpe mūsų dvāsios turiniu. Tām ne īvīkus, mūsų tautos siela likosi sveika ir švari. Tik išiziūrēkime į liaudies pāsakas ir dainas, į nesudarkītūjų žmoniū būdus ir pasielgimą, ir tuo neabejosime.

Šita gera mūsų tautos būsenā dār daugiau aiškėja, pastebint gīvājį tautos vaikū pasistengimą kilti, taurėti, pasiekti šviesesnį sąmoningumą, įgiti gražesnį, skaidresnį ir svarbesnį dvāsios, sąmonės turinį. Mūsų tauta nori tīriausiu būdu taurėti, nori sau dvāsios brangumūnū išitiekti. Kulturuoties, šviesties yra jai vienas pirmiausiūjų gyvenimo tikslū. — O tām buvo noro ir pasistengimo net verguvės laiku.

Ir žvelgdami į mūsų liaudies meno kūrinius, arba geriau sākant: kūrinelius, kur jū yra, pamātome visuomet tikrā grožę, grīnā taurumā. O kas nuostabiausia: tame mūsų mene pasirodo net seni-seni padavimai. Matīt, āmžiais buvo mūsų tautos auginama vien tai, kas ištikrūjų kilnu ir gražu. Kitokio nebuvo, arba jām nebuvo galimybės išigīventi. — Teisībē, menkas buvo šis menas, bet jis buvo sveikas, ir jo kūriniai tokie grāžūs, jog augštos kultūros ir sveiko spresmo žmonės jais gērėjosi. O mes pātis šiandien dār vos-ne-vos teistengiamo tū kūrinių grožę pilnai patirti. Tokio meno vaisiai maitino Lietuviū tautos žmoniškumą. Tokio meno kūriniai kaupē dvāsini tautos turtā. O ta tauta buvo priklausoma, net prislēgta ir pajungta.

Dabar esame laisvi. Dabar tauta gāli rūpintis visai nevaržoma savo gīvėjimu ir stiprėjimu. Ir ji tai dāro, kiek tiktai galēdama. Mokslo sritise ji beveik visas priemones išitiekē, kuriomis naudojasi kitos, kultūringesnės tautos. O menas jai taip-gi labai rūpi. Kiek pajēgdama mūsų tauta šelpia visokius menininkus, visokius meno kūrinius išitiekdama, statīdama visokias meno īstaigas. Ir už savo teātrā išleidia didius pinigū.

O į teātrā reikia įpatiai rimtai pažvelgti. Visokie žmonės tše sušaukti. Ir daug jie trūsia ir dirba. Bet

kas jū dârbas savo esmêje? Aišku, jie rūpinasi, kad visa, kas kitur giriamos kultûros šalise randasi, ir mūsųse būtų gâlima pamatîti ir išgirsti. Minimas teâtras stâto visoko, kâ Vokietiai, Rusai, Fransai, Anglai ir kiti îra sudirbê, jeib žmonês tai regêtû. Ir tikima, bûk tše einâs kultûros dârbas. Giriamês turi drâmâ ir operâ.

Bet ta drâma ir ta opera ištikrûjû nêra mūsų, nors laikraštiai jâ mūsų vadina, dalîko tikrai nesuprasdami. Ir drâmos ir operos îra kitû tautû gamintos. O mūsų tautos žmonês tokiu būdu kraujasi î dvâsiâ svetimû turtû. Reiškia, jie augina tše svetimâ gîvîbê, svetimâ îpatingumâ. Rods kartais taikos teâtre regêti ir išgirsti ir Lietuviû kûriniû. Bet ar tai tik nebus retênîbê? Vis dëlto mūsų žmonês kalba apie savo drâmâ ir operâ, vienas ir antras net-gi su didiu pasipûtimu.

Îra tai vienas ne visai geras dalîkas. Bet jis dâr blogo nereikštû, o vien tik mūsų nesusipratimâ ir mūsų vargingumâ. Mat, tûli sâko, bûk mes neturî drâmû. Tik nelaimê, kad svetimûjû drâmû stâtîme îra ir blogo ir kartais dâr piktesnio. Pastebêkime tai gerai!

Mūsų tauta, gîvenusi prislêgta, paminta; pasidârê kentianti, neveikli. Dabar, bûdama nepriklausoma, ji noretû apsireikšti, trokšta gîvo gîvenimo. Jos jêgos kartais net plûsta, tvîsta. Bet skâldosi ir nusenka, nesusiprasdamos, nerasdamos tikslû. Tai kaip tik joms reikia drâmos. Bet tos drâmos, kuri rodo didius veikimus, augštû, svarbiû tikslû siekimâ. Tokia drâma žâdintû mūsų tautoj atitinkamus norus ir pasistengimus, sužâdintû didiems veikimâms ir darbâms supratimâ ir palinkimâ. Augintû pirm viso tâ mūsų tautai begâlo reikalingâ veiklumâ.

Tokiems tikslâms vîriausiai tiktû senesnioji kitû tautû drâma. Labai naudinga būtų, kad Lietuvos teâtras statîtû Calderono, Racineo, Shakespeareo, Schillerio, Goethes ir kitû drâmas, gâl net vienâ-antrâ Graikû veikalâ. Augštiausiuose žmoniskumo klausimuose visos tautos susitinka. O kad svetimo meno kûriniai ir negâlî taip paveikti tikrâ mūsų tautos vaikâ, kaip paties tautos meno kûrinîs, vis dëlto jie sušauks augštiausias jo jêgas ir neš î jo sâmone verta ir svarbû turtâ.

Bet ar tuo rūpinosi Lietuvos teâtras? Kaip mâtême, jis rinkosi vîriausiai naujesniû drâmû. O iš to, kas toliau atgal pasakîta, aiškêja, kâ tai mūsų tautai reiškia. Nêra îtikêtina, kad mūsų teâtro žmonês drâmas vaidino, atsiziûrêje î tautos pâdêtî. Mūsų tauta berods gâlî bût laikoma dâr nepribrendusia augšties vâlios ir išminties dalîkâms. Bet tuomet tauta turêtû kaip tik jiems bûti a u g i n a m a. Mâžmoziuose ji jau senai skendêjo ir zuvo. Ir todêl augštiausias laikas, kad naudotûmês visomis priemonêmis, jai išvesti iš niekîbês klampîniû. Ir tauta îsikûrê savo valdiâ, stâtêsi savo teâtrâ, sukvietê jâm žmones, bet kuriems galâms? Tur-bût tautos stiprêjimui, tautos pažangos tikslâms! Ar gâl ne? Gâl menas tik zaislas? Berods — vaikâms! Tai teisîbê.

Bet dalîkas dâr nepabaigtas. Lietuvos valdios teâtras renkasi ne vien naujesniasias svetimûjû drâmas, jis stâtê jûjû kartais dâr-gi tûlu žvilgsniu menkiausias. Kas didiose vietovêse, gâl Parîze, Londone, New Yorke, Berlîne, Maskvoj gâlî bûti teikiama visoko prisotintiems pasaulio žmonêmis, tat negâlî bûti laikoma augštos kultûros vaisiumi, kurs ir Lietuviâms bûtinai

reikalingas. Visos tos svetimųjų nedorībės, tie svetimųjų kvailumai, kurie išaugę yra iš svetimų aplinkumų, neturėtų būt laikomi Lietuviams geriausiai tinkamais, kultūrai steigti.

Bet taip vaidinami Lietuvių kultūros ir švietimo tikslams visokie kitų tautų niekai. Tik kad jie ir būtų niekai! Bet jie yra veikiau dar pakrikusių, nesveikų, nedorių žmonių nesvarumai ir nuodai. O jie ne tik kartais kraujami į Lietuvos vaikų dvasią! Ar tam ištikrųjų menas, ar tam teatras? Ir žmonės tam trūsti, veikti turėtų, tam skirti visą savo amžių? Ir laikraštiniškai rašyti, kad tauta turinti savo dramą, savo operą?

Bet ką bepasakisi! Ar ne zaidia vaikai? Negali jiems nė pikti! Stato rūmus iš visokių sąslavų, purvių, smiltių. Ar toks tai ištikrųjų mūsų menas, mūsų drama, mūsų teatras? Kur tše Lietuvių susipratimas! Kur tše rūpesnis dėl tautos ir jos gyvenimo! Ir nieks rodos nenumano, kad užgaunama jau pati tautos gyvibė!

Astrūs šie zodiai, teisibė! Bet ar reikėtų tilėt? Tik supraskime gerai savo tautos padėtį ir dramos bei meno reikšmę! Dalikas ne toks, kad ji galime liesti ar neliesti. Nebėra tše tik klausimai apie tautos nepriklausomybę. Tše jau statiai paėjus gresia tautos gyvibei. Todėl būtina aiškinti, kas mūsųose dārosi.

Meno, ipatiai dramos reikšmės supratimo tūliems dar labai trūksta. Mūsų tautos vaikai dabar visoko patraukiami, tai turtu troškimo, tai alkoholo, tai visokių puikibių, visokio smaguriavimo ir kitoko, kas svetių šalių ir žmonių gaminama. O mums būtina atsigauti ir gīvai dalīvauti judėjime tū likimo bangū, kurios mus į nepriklausomybę iškėlė. Todėl visaip turėtume

rūpinties savo ir visos tautos dvāsios turiniu. Turėtume kaupties kiek tik imanidami vien to, kas mums teikia galimybės būti tais tauriais žmonėmis, kuriais būti mes pasaulio Kūrėjo pašaukti. Vds.

□□□□□ Tauta ir jos raštija.¹⁾ □□□□□

Beveik kiekviena tauta turi savo raštiją. Kuri tauta nemokėjo ją kurties, vadinama nekultūringa. Matīt, raštija, vis-tiek kokia ji ir nebūtū, laikoma kultūros reiškiniu. Ištikrųjų raštijoje atsimuša, atsispindina aiškiau negu kitakame dvāsine tautos būtis. Ir raštijos reikšmei pilnai suprasti, reikėtų jos sātikī su tautos kultūros augimu parodīti. Bet ir į kultūros visatā neatsizirėjus, o tik vien pažvelgus į tautā ir jos raštiją, gana daug paaiškės, kas gāli derēt tautos padėčiai suprasti ir jos dvāsiai stiprinti.

Svarbu pirm viso, pamatīt, kurie sārīšiai jungia tautā su jos raštija. O tai nesunku. Vienu akimoju pastebime, kad vienos tautos žmonės yra ir pavidale ir būde kiek panašūs į viens kitā. Ir todėl su teisibe pasakysime, kad visoje tautoje veikia vienas ir tas pats formū prinsipas arba prādas. Geriau pasizirint tautā, pasirodo, kad jis reiškiasi visame irgi atskirū žmonių gyvenime, kad minimas prādas veikia visuose tautos žmonių apsireiškimuose. Todėl ir jų kalboje atsimuša tas pats ipatingumas, kurs numānomas jų pavidale bei būde.

Visa-tai akīliau tiriant, stai, kas pastebėtina. Mūsų laiku mokslininkai suzinojo kaip iš māzo diego išauga

¹⁾ Kalbėjau apie šį dalikā 30. Birz. š. m. Klaipėdoj Duonelaitio draugijoj.

pinkliai itaisitas kūnas. Bet šio daliko nuostabumas dār didėja, mātant, kaip atskiros rāsės, atskiros kiekvienos rāsės tautos ir toliau tūjū giminės, abi žmoniū liti ir pagaliau kiekvienas žmogus turi savo įpatingumus o tatiau ir panašumū i kitus. O visa tai pareina per mąžā diegelī. Negālint tai paaiškint iš aplinkumū, kaip seniau mokslininkai tai daridavo, šiandien garsiūjū biologū sākoma, kad tše veikiās prādas, kurs īra metafysikinis. Gālima ir vadint jī īpatinga kūrībos valia, atskiru pasaulio Kūrējo noru. Iš jo išeina tat, kad visi tos patios tautos vaikai neša tuos patius pāžīmius, žiūrint i jū kūnus ir gīvenimā. O kad kartais kraujas ir sudedamas ir uzauga tarsi nauja žmoniū rūšis, išlengvo tautinis prādas vėl prasimuša, ir vėl randasi kūnai su grīnomis vienos tautos žmoniū savībėmis. Tautinis prādas pasirodo p a s t o v i u.

Sale kūno ir jo gīvenimo žmogaus asmenīje pastebime ir dār jausmū-ūpū-geismū bei mintiū arba, vienu Graikū zodiū sākant, psichinī gīvenimā, kurī tūli jau laiko dvāsiniu. O šisai īra kiekvienoj tautoj īpatingas. Ir nebojant visū skirtumū, kiekvienas atskiras tautos vaikas īra tame savo gīvenime taipo-gi panašus i kitā. Taip minimas prādas veikia ir tše.

Ir visa dār kart suglaudiant, reikia pasakīti, kad jis tai stāto žmogaus kūnā i pasaulī, tai vėl i jī ir neša psichinī žmogaus gīvumā, ir duoda formā arba liti visām jo apsireiškimui, jo veikimui ir jo kalbai.

Labai ārtimas īra šis prinsīpas žmogaus esmei. Bet nēra abu vienas dalīkas. Abu pakīla iš tos patios gelmės. Tik žmogaus asmenīje īra patsai žmogus, tai esti jo dvāsia-siela, tat, kas duoda žmogaus veikimāms prāsme, o minimas prādas teikia jai tik liti.

Žmogui gīvenant pasaulīje ir su juo sātikiuojant, dārosi jo dvāsios sritīje štai kas. Iš pasaulio ispūdiū, kurie sukelia jausmū virpėjimus arba bangāvimus, žmogus kuriasi sāmonės turinī. Siame pastebēt formū stātantio prādo īpatingumas, bet ir patios žmogaus esmės galia. Ir visa-tai īvīksta, be galimībės tše kā pakeisti. Tikri īstātīmai valdo visa. Kalbama apie gīvībės dėsnius.

Iš šito vidaus gīvenimo, kurs neišvengiamas, žmogui parėjus i šī pasaulī, sukīla tat, kā vadiname apskritai žmogaus veikimu. Jis īra dārbas ir kalba. Palikdami dārba arba veikimā siauresnēj prasmēj neatbota, sākisime, kalba īra pirma girdima, bet gāli būt ir mātoma.

Mātomoji kalba tautos tuomet kuriama, kad jai rodosi jau svarbus tas turinīs, kurī jī savo dvāsios apskritij ir šviesoj īra sukaupusi ir kurī jī apreiškia girdima kalba. Svarbus jos gīvenimui, jos stiprėjimui ir jos pastovumui. Tām tada tauta gamina savo raštus, visā savo raštijā. Ji tām vāroma, savo noru būti, būti īpatingu savo būdu. Ir vėl matīti, kad tše ne vien veikia žmogaus dvāsia-siela, kuri nori reikštiesi, bet ir tas prādas, kurs teikia kūnui īpatingā pavidalā, jī statīdamas i šī pasaulī. Raštija ir tauta sujungtu vienu pradū.

Ir k a r a š t i j a r e i š k i a, žvelgiant i tautā nepasakīsi vienu zodiū. Tauta gīvendama atskirais žmonėmis, juose visokiū patirimū sukaupia. Visos tautos gīvumas āmziū bėgīje nuolatai didėja ir skaidrėja, jeigu tauta nenīksta. Žmonės priima visokius gamtos ir apskritai pasaulio turinio ispūdius. Jū kūnai išmoksta juos pagauti. Sārīšije su tais ispūdiais auga jausmū-ūpū-palinkimū skaitius. Ir vėl kartu su visu tuo gīvumu

randasi visokios mintis, sâvokos, visokio būdo protâvimas, mânimas, svarstimas. Nepasakîsi trumpai, kiek visokio gîvumo tautoje gimsta.

O visas šis gîvumas reiškiasi pasauliui. Kalba, taip girdimoji kaip ir mâtomoji, tâm îra priemonê. Ir atrodo, tarsi kalboje rastûsi visas psychinis tautos turtas, visas minêtasis gîvumas. Imk zodî, patarle, priezodî, pasiklausîk kokios pâsakos, kiek tše viso-ko pastebêt! Kiek tše sukrejęjusiû patîrimû, sutaupîtû žiniû ir kiek tše visokiû jausmû ir protâvimû! Visa lig kalboj sumesta, sukimšta. Vien reikia akîlai pamêginti zodî, ir visa surandi.

Bet nêra tai dâr viskas. Gâlima tautos kalboj ir pastebêti jos dvâsios laipsnî, jos sielos galîbê. Kalba tos tautos, kurios dvâsia dâr vos-ne-vos pradêjo busti, îra niûki, sunki. Silpnos dvâsios tautos kalba nêra reikšminga. Negâlima ja tarti galingâ, îsâkantî zodî. Ir neatsispindina juo žmoniškasis kilnumas. Vêl tautos dvâsiai esant šviesiai, galingai, jos kalba visai kitaip skamba. Tarsi iš jos plûstû šviesa ir galia. Net jos garseliai skaidrêja, kaip žibantieji taurieji akmeneliai.

Ir nêra jau reikals, kad tokia kalba apsireiktû vien šviesios ir galingos dvâsios žmogus. Aišku berods, kad ir-gi tai îra svarbu, labai svarbu. Bet ir silpnutiui kalbant labai šviesia kalba, bus daugiau pateigiama, negu jâm kalbant niûkiu zodi. Taip kalba îra kaip koks indas, kuriame supiltas visos tautos gîvumas, kad iš kalbos matîti, kiek jojo îra tautoj.

Bet kalba dâr daugiau reiskia. Ira zinoma, kad tautos gîvîbê nesilieka amžinai ta pati. Tai ji silpnêja, tai vêl stiprêja, tai užeina jai liga, tada ji vêl sveiksta, tai atrodo nešvari, drumsta, tai vêl vâlosi, skaidrêja.

O visa-tai taipojau atsimuša tautos kalboj. Visa tautos padêtis jos kalboj atspêjama. Pasiklausîdamas kalbos ir jâ tirdamas, gali suprast, ar tauta miršta ar gîvêja.

Girdimoji kalba berods tik pastebêt, žmonêms kalbant. O nors ji kaip koks rîkas laiko savîje tautos gîvîbê, vis dëlto ji ne toks sutiûopiamas dalîkas, kaip regimoji kalba, kaip râstas. Jis pasilieka, kartâ parašitas, tuo patiu visumet. Jis îra tarsi daigtu virtusi gîvîbê, kuri suliepsnoja, prieita žmogaus su gîva šviesia dvâsia. Sudêjus râstus îvairiû tautos âmziû, gâlime matîti, kaip jos gîvîbê îra bangâvusi. Râstuose ji îra, lig sugauta. Kas seniau bûta, tše randama. Ir gîvâm žmogui râstus skaitant, uzsidega jâm praeitû âmziû tautos gîvenimas îš naujo.

Tokios îpatingos reikšmês tautos gîvenimui îra kalba o dâr daugiau raštija. To gîvenimo nîkimas ir atgijimas, jo krîpimai î vienâ ar î antrâ pusê, jo vargingumas arba turtas, visa-tat îra pažîmêta tautos raštijoj. O visa-tai pasidârê, patiû rašitojû nê nenorêta. Jie sieko savo tikslû, bet kartu jie apreiškê tai, kas tautoj buvo. Ir visumet îra todêl taip: kokia îra tauta, kokia jos gîvîbê ir jos gîvenimas, tokia îra ir jos raštija.

Bet ne visi râstai vieno svarbumo. Ipatingo pobûdio îra ta raštija, kuri atspindina, kâ žmogaus dvâsia arba siela îra padirbusi iš pasaulio îspûdiû, iš tû patîrimû, kurie jai teko. Vadinama tai mokslo raštija. Ji parodo beveik vien žmoniû mintis ir jû mâtîmo turtâ bei tojo vertîbê. Daug reikšmingesnê îra dailioji arba meno raštija. Kiekvienas josios râstas vaizduoja tikrâ, kad ir ne lîgaus šviesumo ir taurumo pasaulî, kuriame

rašytojo dvâsia-siela îra saulê, ir kurs îra kurtas, kaip tai leidia tautinês gîvîbês padêtis, tautinis prinsîpas ir rašytojo dvâsios-sielos galîbê ir šviesa. Ne vien mintiû gîvata, ne tik žmoniû protâvimas, bet ir jausmai-ûpai-linkimai-pageidimai ir apskritai visas žmogaus gîvenimas su visomis jo savîbėmis toje raštijoje apsi-reiškia arba nors gâli apsi-reikšt.

O kad dabar norêtûme suprasti kaip raštija atsiliepia î tautâ, kaip ji jâ veikia, tad turime vîriausiai žvilgî kreipt î dailiâjâ raštijâ. Mûsû laiku mûsû tautoj berods kiekvienas râstas daug reiškia žmoniû gîvenime. Kad tauta pradeda sau kurti raštijâ, ji ima jau ir visai kitaip gîventi. Nebêra jai vien aplinkuma, gamta, pasaulio patîrimû žâdintoja. Ji jau kreipiasi ir î savo raštijâ. Joje žmonês vîliasi visokio geidiamo gîvumo surasti. Râstai tampa psychinio, tai esti jû sâmonês turto versme. Todêl reikês ir pasakîti, k o k i a r a š t i j a , t o k i a b u s i r t a u t a .

Ir mokslo raštija tâm labai svarbi. Ji tvirtina tautos dvâsios krîpimâ î vienâ ar antrâ gîvenimo pusê, î vienâ ar antrâ îpatingumâ, šviesina arba tamsina jos žvilgî, pasauliui arba apskritai gîvenimui suprasti. Bet dailioji raštija tai dâro daug galingesniu bûdu. Rašytojai-poêtai râšo daug daugiau remdamies tautos gîvîbês pradu, berods kiek jis juose reiškia, kiek jis juose veikia. Ir tautai pradedant nîkti, rašytojai kaip tik stâto šitâ nîkimâ savo râstû ligotumu ir nešvarumu žmoniû akîsna. Kaip žinoma, su nîkimu, mirimu, kaupiasi ir nešvarumai. Ira jie kaip niekas šiaip mirties pažîmîs ir skelbêjas. Tokie râstai dâr daugiau sukelia savo skaitîtojuose juos žudantius ûpus, geidulus, palinkimus. Didiausiasis rašytojû ir râstû leidêjû

skaitius plaukia su platia tautos gîvenimo srove. Jie visai nezino, kad gâlima elgties ir kitaip. Matîdami, kad jû râstai daugiau skaitomi, tûli rašytojai tiki savo râšimais patenkinâ reikalâ. Ir jû garsas bei pelnas didêja.

Bet îra ir tokiû rašytojû bei râstû leidêjû, kurie sâmoningai gîvena. Jie mâto tautos gîvenimo eigâ ir stengiasi jai suteikti naujâ krîpsnî. Žinoma, kad tokie žmonês turi bût labai augštos dvâsios, turi stovêti tarsi viršum visos tautos ir gîventi su savo valia pasaulio kûrîbos vâlioj. Todêl jie gâli ir paliesti net tautos gîvîbês prâdâ. Ir tokie rašytojai tad neatsiziûri î pelnâ arba garsâ, ne î tai, ar jû râstai daugiau ar maziau skaitomi, jie vien stengiasi apreikšti augštiausiâjâ savo dvâsios gîvîbê, atspindinti skaistiausiâjî, tîriausiâjî žmoniškumâ. Sitaip tad jû râstai ir veikia.

Berods geri, svarbûs râstai retai teveikia îškarto. Ipatiai ne tuomet, kad žmonês jau îra priprâte prie blogo ir gâl net šlikšto turinio râstû. Niekai ir biaurumai visumet smarkiau paveikia žmones ir juos patraukia. Taip tad apteršti jie nebeistengia numanîti tâ, kas juos gaivina. Jiems îra džiaugsmas, kad juose sukîla žemiausieje, niekingiausieje palinkimai, geismai ir biaurûs vaizdai. Ir tâ vîkinantius râstus skaitîdami arba atitinkamâ komaidâ vaidinant matîdami, jie „sveikai“ pasijuokia lig soties. Ir taip nuo žmoniû krinta viena gera îpatîbê po kitos. Vis daugiau jie pripranta prie nešvarumû, nedorumo, prie šlikštumo ir ziaurumo. Ir taip tad apmiršta jû dvâsios-sielos gîvîbê. Žmonês silpnêja, nutausta. Tauta miršta. Tokiu bûdu netikusî raštija gâli savo tautâ statiai žudîti. O jeigu tauta jau ligota, jos nîkimâ ir žuvimâ paskubinti.

Bet ir sveikoje tautoje randasi kartais visokių žalingų rąstų. Tik tse dar veikia dirba ir tokie rąstojai, kurie savo tautai teikia sveiką peną, jausdami uždavinį, jiems duota pasaulio Kūrėjo. Kiti vėl stengiasi parodyti žudantių rąstų netikumą ir bando juos šalinti iš tautos. Tik rąstų vertibei suprasti, neužtenka turėti vien mokslą apie tai, koks rąstas yra geresnis arba blogesnis, menkesnis meno žvilgsniu. Teisingiausiai spresti, kiek koks rąstas vertas yra, gali tik tas žmogus, kurs pats žengia savo gyvenimu kilantiu žmoniškumo taku.

Ir pagaliau klausiant, ką reikėtų dariti, jeib mūsų, tai esti Lietuvių tautos rąstija nežudytų mūsų tautos, nesunku bus surasti atsakymą, visa apmąstant, kas ligšol pasakita. Būdami skaititėjais, vengkime rąstų, kurie kalba apie visokius baurumus, šliktumus, apie įvairias nedoribes. Ipatiai paojingi tie rąstai, kurie visus tuos niekus yra įviniuje į slidią formą. Tada visi tie baurumai taip sklandiai išilieja į mūsų dvasią, kad visai nē nenujautiame, kaip mes jų visiškai nuodijami. Tūli net kalba dar apie meno veikalus ir kad reikiā doribe ir menā griežtai skirti, būk jie nieko bendro neturi su viens kitu. Tokiame pasākime yra kiek teisibės. Tatiau jis yra apgaulus. Visi žmonės žino, kad ir gražiausiai sutaisiti purvai, žmogaus nemaitytū.

Todėl būtina skaititi gerus rąstus. Nesunku juos surasti. Tik reikia patiām būt sveiku, doru, protingu. Tada vos išvelgēs į rąstā, žinosi, kokios jis vertibės. O vėl kitā pasiskaite, pasijausdami iškilusiais iš kasdienio gyvenimo į augstesnį, tauresnį, ir tā rąstā vėl skaitidami, naujai jausdami šį pakilimą, tada žinosime, kad gerā rąstā esame skaite. Geras, svarbus rąstas yra kupinas spindintios givibės, bet ji tēra tik išlengvo prieinama. Todėl reikia gerā rąstā kartotinai skaititi.

Būdami rąstojais, mūsų uždavinis bus vėl toks: rāidami turētūme apreikšti vien tat, kas yra augstiausias ir tauriausias mūsų dvāsios turinis, kas yra šviausiaioji mūsų sielos givibė ir galia, šventiausieji ir kilniausieji mūsų širdies patirimai.

Bet visiems tautos vaikams reikėtų taip giventi, kad jų dvāsios-sielos žvilgis kas dienā giedrėtų ir kad kiekviename tautos žmogūje jis vis daugiau skaidrėtų. Tada su kiekvienu žmogumi tauta givėja ir kartu jos rąstija gerėja. O jos veikimas yra atitinkamas. Vds.

□ □ □ □ □ □ □ □ □ □ **Pasaulis.** □ □ □ □ □ □ □ □

Pasaulio gaisras.

Didiājām kārui siautiant, rodėsi pasaulis dega. Ir dažnai tai tvirtindavo įvairių tautų laikraštiai. Bet ar tai jau ir buvo pasaulio gaisras? Jau tūli metai, kad karo trenksmai nualdėjo. Bet gaisras vis dar numānomas. Žmonija givena vis dar lig jo liepsnose. Ipatingas karštis beveik visur pasaulij dar jautiamas, būtent žmonių nesutikimas, nesikentimas. Šis karštis kuodidesnis tse, kur kāras baisiausiai siautē. O ne vien šitas žmonėse pasizimi. Ira pastebima, lig nuolatai daugiau išibingėtų turtū geidimas. Rodos visur pasaulije žmonės tik tuorūpinasi, kaip kuodaugiau visoko susizėrus. Vėl tūli kiti netenka ir menkiausiųjų reikmeniū. Ir nuolatai didėja tas žmonių skaitius, kuriām gresia bādas. Tām

priešingai kiti beveik nesiliauja puotāve. Tikras toks visokių troškimų karštis yra užnikes žmoniā. Arba gal reikēs sakiti, žmonės jį yra sukūre. Ir taip nīksta vis daugiau tat, kas seniau žmogū padarē žmonišku. Toks tai pasaulio gaisras. — Bet yra dar kitas pastebimas. Ipatiai šiais metais jis buvo aiškus. Žinios pasklido po pasauli apie baisius žemės drebėjimus, apie tvīstantias ugingasias vulkānū sroves. Pozeminės ugnis tarsi pradėjo galingiau degti. O ne tik vienoj vietoj. Pastebėtos jos Europos pietvakaruose, Amerikos vakaruose ir Azijos rytuose. Visur buvo to gaisro. Geofysikai žiūri į žeme kaip į didi elektromagnētā, kurio elektrinės spēkos žādinamos kito elektromagnėto, būtent saulės. O elektrinės srovės sānūkiuojantios

su oru ant ir po žeme ir su ugnimi, kuri tše randasi. Taip tai žemės drėbėjimai, vulkânų veikimai yra lig kosmo gyvenimo atgarsiai. — Vėl-gi ismintiai sako, kad žmoniu mąstimai ir apskritai psichinės galios paveikiantios ir kosmo galias. Ir tvirtina, kad tokie, kaip minėti žemės ivikiai kokiame-nors sārīšij stovī su psichiniu žmoniū gyvenimu. Taip tai gaisru-du, apie kuriuos kalbėjome, susilieja. Tūli gāl tai vadīs svajone. Bet tai dėl tos priezasties, kad dār nenumānoma, kā žmogus reiškia pasaulije. Bet tai nors nujėgiant, dalikai atrodo visai kitokiais, o mąstantiām pagaliau aiškėja didis žmogaus gyvenimo uždavinīs. Jām skirta auginti kilnias ir armoningas jėgas. Tuomi jis tvirtina armone pasaulije ir gesina jo gaisrus.

Žmonijos subūrėjimas.

Išikrūjū nėra nė vienos asmenybės, nė vieno gīvio, kurs tiek zinotū apie savo vienatve, kiek zino žmogus, nors ir kiekvienas daigtas yra sau atskiras dalikas. Bet visi kitj gīviai gyvena daugiau panašiai ī viens kitā ir labai maza kitaip. Matīt, juose veikia viena galia. Žmogus savo sąmonės skritulij yra vienū vienas nuo savo użgimimo lig mirties. Ir kiekvienas beveik visiškai gyvena savaip. Taip žmonija yra tarsi didis skaitius

atskirū krisleliū. Berods ne daug tai tereikštū, jeigu jie glaustūs prie viens kito. Bet dažnai yra taip, kad kiekvienas pasidaro kitojo priešū arba net pīkliu. Savo piktumu jis duri ī visas šalis kaip ezīs savo dīg-liais. O īpatinga, kad tik kultūros žmonija tepažīsta tokiā žmoniū nekantā. Žmonėse be kultūros jos nėra arba tik maza tėra. Gīviuose jos taip-gi nepastebēt. Didiname kare ji labai baisiai buvo sukilusi. Tautos stojosi viena prieš kitā statiai mirtingoj kovoje. Nekanta buvo tītia auginta. O kārui praūzus, ji nenīko, bet lig šios dienos didėjo. Žmonės virsta vis daugiau vienas kito priešū. Berods senai jau luomai skelbē kovā prieš viens kitā. Tik mūsų laiku vis daugiau ir atskiri žmonės pasidaro viens kito priešū. O tai pastebēt vīriausiai tše, kur giriamoji kultūra yra īsibingėjusi. Skelbē seniau īpatiai Anglū ir Fransū filosofai, būk žmogus esās iš prigimties žmogaus priešū. Anglū ir pramanītas žodis, kad gamtoj visur einanti kova uż būvī. Vis dėlto žmogui yra gālīma savo bendrumā su kitais žmonėmis, su giminėmis, so tos patios tautos žmonėmis, net su visa žmonija ir pagaliau savo vienībe su visumos pagrindu nors suprasti. O tūli tā bendrumā ir tā vienībe net visai gīvai atjautia. Ira jiems tas

atjautimas jų esmės būsenā. Berods nėra daug tokiū žmoniū, bet jie visumet apsireiškia tauriausiai žmonėmis ir yra laikomi kilniausiai. Iš to numanīt, kad žmonijai bendrumas, vienībė yra ideālas, kurī ji turi prieiti. O kad mūsų laiku žmonės tolinasi nuo to ideālo, kad žmonija vis daugiau subūrėja, tad aišku, jog žmonijoje dārosi, kas yra bloga. Gāl pasakisime, tautos, luomai augino nekantā prieš viens kitā, o kur žmonėse jos yra, tše greitai kiekvienas virsta priešū ir savo artīmo. Bet toks praplites žmoniū piktumas turi be abejonės dār gilesne priezastī. Aškėja tai, īsiziūrint ī žmones, kurie gyvena vienībėje su viens kitu. Jie yra dvāsios žmonės. Jū sielcs gyvena dvāsios augštībėse. O nekantos žmonės yra matērės tikintieji. Kitaip sākant: vienībės, bendrumo žmonės gyvena šviesiosios tikībos gyvenimu. Taip tai pasidaro numanu, kad žmonijos subūrėjimas gimsta iš to, kad žmonės kreipiasi visiškai nuo dvāsinės visumos šalies ī matērīnī gyvenimā ir ī savo geiduliū sūkurī. Sākoma, žmonės virstā bedieviais. Bet nėra bedieviais, kurie nelaiko teisingais senū tikībū mokslus apie gyvenimā ir visumā. Tai maza tereiškia. Ira žinoma, kad labai dažnai ir neva tikro tikėjimo žmonės apreiškia daug nekantos prieš

viens kitā. Bedievībė randasi kitame. Sventas žodis yra šis: „Dievas yra meilė. Ir kas pasilieka meilėje, pasilieka Dieve ir Dievas jame.“ Tai tur-būt nebreikės dār kā bepasakīt. Visa aišku. Žmonija daugiau gīvendama dvāsiniu gyvenimu, gīventū daugiau ir meilėje ir atjautū bendrumā ir vienībe. Ir nebebūtū to subūrėjimo. Svarbu tai suprast kiekvienām žmogui, bet ir tautoms, īpatiai mūsų tautai.

Galībės troškimas.

Valdiavū daugībėje yra kelios, kurios użima pirmā vietā ir kitas tarsi użveizdauja. Ira tai Anglija, Fransija, Suv. Amerikos valdiavos, Italia ir Japonija. Jos pasieko savo vietas, ilgokai pasistengdamos īsigalėti. Jos geidē viešpatauti ir stiprėjo. Bet kā tai reiškia? Ko norėjo tos valdiavos īstikro? Użimti naują krāstā? Użgruobti daugiau turtū? Kitos tautos žmones pagauti po savo valia, juos pajungti? Nėra visame tame aiškaus tikslo. Nėra matīti, kām visas tas pasistengimas. Sākoma kartais, vienos-antros valdiavos žmonės esā per angštā gīventi, jie neišmintā savo šalī. Bet mėginant šitā nuomone nuodugniai, nieko iš jos nelieka. Rodos dalikas toks. Tokiose valdiavose valdantiū žmoniū yra jautiamas īpatingas noras, īpa-

tingas ākstinas. Vadīsime jī galībēs troškimu. Ir tie zmonēs atitinkamai veikia, o visa tauta savo jēgomis jiems tarnauja. Jū troškimas kaip kokia ugnies liepsna griebiasi vis daugiau erdvēs, platēja, didēja. Taip šiais metais buvo matīt, kaip Italai stengēs uzimti Adriatikos jūrū rītū krantus. Norėjo tše isigalēti, norėjo kitus pasijungti. Bet tuomet ir kitū, būtent Anglū ir Fransū gāliū sritīs būtū kiek uzgautos, ir jie priēšinos šitām Italū žīgīui. Tai ir atslūgo Italū pageidimas. Bet jis liko gīvas. Italai nori būt galinga tauta. Ir toks galībēs troškimas randasi visur, kur tautoje sužadintas ipatingos rūšies gīvumas. Jis kaip koks gaisras dega atskiruose zmonēse ir tūlose tautose. Ira tai prigimties apsireiškimas. Bet nēra jis tautoms ir valdiovoms būtinas dalīkas. Tauta gāli laikais jame jausti savo gīvumā, bet pagaliau tas gaisras suēda ir pātiā tautā. Taip dār vis būdavo pasaulīje. Pradioje

galībēs troškimas rodosi lig ir būtū kuriamos, teigiamos reikšmēs, bet jām pagīvenus, matīt, jis griauja, ko jis siekia, ir griauja kartu tai, kame jis gīvena. Galībēs troškimai īra kaip visumet gaisras galutiniai neigiamos reikšmēs. Ir nēra jām pastovumo. Todēl reikētū jo kaip visū troškimū gaisrū saugoties. Juose pasaulis žūva. Bet rodosi, kad būsimais laikais tautū gīvenimas būs gaivinamas kitū prādū. Nebeatrodīs tautoms svarbu isigalēti, daug erdvēs uzimant, kitas tautas ī savo gīvībēs plāstā ītraukiant ir prārījant, bet švietiant, kitoms tautoms būnant džiaugsmo teikiančios, gaivantios reikšmēs. Nebebus pasistengiama augti, kitas naikinant, bet augti, kitas auginant. Tuo tārpu tūlos tautos ir tūli atskiri zmonēs temāto gālīma vien tai, kas pirma minēta. Bet netrukus, aiškēs, kad antraip gīventi īra tikrasis zmonijos uždavinīs.

Vds.

□□□□□□□□□□ Mūsuose. □□□□□□□□□□

Tautos tarpimas.

Keliaujant po Lietuvā metas tik kelis kart, pasidāro labai rīšku, kad mūsų tauta artinasi didiais žingsniais kitū tautū kultūros augšiumai. Ivīksta tai visokiais žvilgsniais. Mes īsi-

tekiame išlengvo įvairiausių kultūros patogumus. Ir taip jau dabar matīti Lietuvoj visokie turtai, visokios īstaigos, visokios gīvenimo īmonēs. Mūsų šalis atrodo beveik kaip kitos senai laisvos šālīs. Visai aiškus mūsų

noras turēti, kā kiti turi. Ir nēra tai peiktina, īpatiai, kad norima turēti teisingu būdu. Bet minimas noras lengvai īsibingēja. Ir iš to pasidāro karštis ir gaisras, kurs nereiškia gera. Tikrai imant, visais tais turtais menkai arba gāl nieko neigījame. Savo esmėje mes jais dār netarpstame. Tiktai juos turēdami, mes esame kas buve, vis tie pātīs vargšai. Tarpimas ivīksta tik esmēs taurėjimu. Dvāsios ir sielos jēgos turi augti, mūsų asmenībēs būtis gerēti. Tame svarbusis dalīkas. O tai neivīksta, tik aplinkumai pakitus, nors tūkstantis nezinēliū tai ir nuolatai ir garsiausiai tvirtintū. Jeigu taip būtū, tad visi turtiai turētū būti kilniausiasis zmonėmis. Tokiū dažniausiai rasti tik tše, kur nedaug arba visai māza turto. Tikroji žmogaus vertībē visumet īra jo taurumas. Visi kiti dalīkai nedaug reiškia. Todēl nuolatai reikētū kartoti, kad svarbiau negu visokiū gīvenimo īmoniū ir turtū īgīti īra pasistengti, dvāsios ir sielos brangenībēms īsitiecti. Žinoma, kad vieni zodiai to nepadarīs. Kiekvienas turētū rūpinties, pirma savo dvāsios-sielos tarpimu. Tuo jis būtū kitiems rāgintuoju ir žādinuoju ir tuo īrodītū, kad jis īstikrūjū mīli savo tautā ir tėvīne. Ir taip tarptū ir visa tauta.

Auklėjimo dārbas.

Mūsuose dažnai apie švietimo dārba kalbama. Būk zmonēs taip sākā. Gāl taip ir īra protinga, bet kitām sunku numanīt. Prūsuose senieji zmonēs kalba apie protinimā, o tai rodos rīškiau pasakīta. Jeigu jau apie šviesā kalbama, ar tik nereikētū kitaip prasitart? Saulē švietia, o jos šviesoje visa pastebima, kas pastebēt leista. Bet auklėjimo dārba nenorima kā nors šviesa aplieti, bet jī jo dvāsioje šviesioje padarīt, taip kad jis šviesus būtū ir šviestū. Ir todēl auklėjimo dārbas nebūtū švietimas, bet šviesinimas. O kas tām dārba mūsųose, īra īstikrūjū nemāza. Ir tše nuostabi pažanga matīt. Mokīklos auga kaip grībai po lītaus. Ir dārba vīksta. Tikras džiaugsmas. Bet reikia žvelgti ir eiti dār tolin ir augštīn. Įpatiai svarbu pastebēt kelis dalīkus. Pradedā kartais pasidarīti labai žīmus skirtumas tarp mokiniū ir mokītojų, tarsi nebūtū jie zmonēs tos patios tautos. Mokiniai dažnai rodosi tautos vilties nešėjais. Skaidriomis akimis jie žiūri ī auklėjimo ir protinimo dārba. Tām prieš vieni-kiti mokītojai apreiškia ipatingā senoviškumā. Eina kasdieniu būdu savo pareigas. O jaunieji su pakilusia dvāsia lekia arba nori lēkti, o jie neleidiami. Mokītojai ne tik retai jautia lig kokiā pāreigā

stabdīti, slēgti, slopinti. Nēra tai, dār kart sakīsimē, visur. Bet kartais rodosi, līg šitas būdas pradeda īsibingēti ir līg jis īs vīriausios vietos norētas, līg tvirtinama slēgiantioji, sunkioji dvāsia. Auklējimo dārbas visai kito reikalauja, būtent vedimo. Mokītojas turi zengti pirm mokiniū ir, tikslā rodīdamas, jiems keliā tiesti, jū nerišti, nepantioti, bet juos atrišti, guvinti. Mūsū tauta tik tuomet teaug, kad jos jēgos, īpatiai jauniosios kartos bus palaikomos savo pakilime. Visi auklētojai, ar būtū jie mokītojai ar menininkai ar šiaip kiti, turētū būti joms gīvējimo ir šviesējimo paveikslu. Neturētū būti visū uzdaviniš, vaikus, žmones apšviesiti tik īs lauko, bet juos šviesinti. Uzsidegti turi jū dvāsios-sielos šviesa prie mūsū dvāsios-sielos. Bet tām reikalinga, kad visi, kurie kaipnors īra kitiems auklētojai, pātis šviesētū ir taurētū. Ne augīsimē naujosios kartos senovišku, īsgīventu kitū tautū būdu, bet būdami jai augimo paveikslu.

Mokīklū dārbo plānai.

Ira jie īsdirbti kaip kitū tautū mokīklū plānai. Tarsi visa, kas kitur mokinama, ir mums reikalinga. Ir īra tai pateisinama. Gālim ir īrodīti, kaip šis ir tas daiļkas lāvina jaunūjū jēgas. Tik reikētū tikriau pastebēt, kad mes kiti žmonēs, kad mūsū padētis,

mūsū aplinkumos, mūsū reikalai kitokie. Sportas, pav., īra geras daiļkas, bet ar jau toks. kaip jis Anglijoj paprastas, ir mums jau tinka? Ar nebūtū geriau senuosius mūsū tautos zaismus mūsū mokiniāms īprāntinti? O gāl jauniesiems reikētū kokī-nors praxios dārba parinkti? Ir grīname moksle kartais rodos vienas-antras daiļkas skirtas mokiniāms vien tik todēl, kadāngi jis ir kitur mokinamas. O ten gāl taip dārma vien īs vangaus īprotio be apmāstīmo. Taip, pav., algebra mokītoju seminārēse būk mokinama. Algebra īra mokslo daiļkas ir reikalingas visiems, kurie savo āmziū dārbo turēs su pinkliais ir didiais apskaitliāvimaš, sakīsimē inžinieriāms, zvaigzaininkāms ir kitiems. Bet kokios vertībēs īra algebra vidutiniām žmonū sluogsnīui? Kokios vertībēs protinīmui? Tūlus metus reikia algebra mokinties, kol neišeita īs visai mechaninio dārbo ir prieitas tikrasis protāvimas. Tuo tārpu daug reikalīngesni ir svarbesni daiļkai pasilieka visai nenaudojami auklėjimui. Tik pamanīkime, kā menas reiškia žmonijos gīvenime o kiek jo mūsū mokīkluose? Vos māza dārpiešimo, vos kiek daināvimo! O kiekviena pamoka meno sritīje jau gāli paveikti mokinī gīviausiu būdu. Rodos atbotina,

kas penktame Darbīmetīj pasakīta apie mūsū tautos mokīklā. Nepridera mums zengti paskui kitus snauduliū zingsnius. Pirma svarbu mokīkluose mokinti tai, kas mūsū laipsniui ir pādēčiai būtina. O kas nereikalaujama kartais, rods ne visumet, net īs būsīmū liaudies mokītoju! Kas kursuose jiems šviesinti teikiama! Visa dārosi, kadāngi kitur taip. O kitur, kadāngi jau seniau taip būdavo Tikima, kad taip gera Nemēginame šviesia, gīva dvasia, kas reikalinga, kas būtina. Nors liaudies mokītojai turētū būt mokinami ne kvotimāms, kuriems īpatingi uzdeviniai surašiti, bet gīviems tautos šviesinimo reikalāms.

Augštasis mokslas.

Nesunku suprasti, kad juo augštīn kīlame dvāsios sritīje, juo-daugiau menkēja tautū skirtumai. Todēl augštame moksle līg ir nebūtū reikalo tautoms eiti savo taku. Vis dēlto rodos svarbu mūsū universitui atsimīt, kad jis īra augštiausia Lietuviū tautos mokīkla. Ji dabar labai jau panaši ī kitū tautū universitūs, kurie pirmoj vietoj tarnauja mokslui o tuo tada tik tautai. O rodos, kad tuo tārpu mūsū tautai bus reikalīngesni ne tiek mokslininkai kiek šviesūs, dori žmonēs, kurie tikrose vietose tautai galētū kuo-geriausiai patarnauti. To-

liau tad universitas galēs priuošti žmonū ir pasaulio mokslui. Tur-būt ne bereikalingas šis priminimas.

Kultūros kūrimas.

Nēra kultūros, kuriā kiekvienas žmogus ir kiekviena tauta gāli īsitiēkti. Ir nēra taip, kaip tūlū sākoma, kad gālima īs Rītū ir Vakarū kultūros daliū pasidīrbti naujā kultūrā. Kultūra nesiranda tokiu būdu. Ji īra kūrinīs kuriamas gīvosios jēgos, jai apsiereiškiant savo gīvībēs dēsniais. Kitūjū kultūra tegāli būt ākstinu tokiām apsiereiškimui, niekumet tautos kultūros elementu. Kiekviena tauta kaip ir kiekvienas āmzius turi savo kultūrā. Todēl reik siekti savo āmžiaus ir savo tautos kultūros. Jā pasieksime, gīvendami savo gīvībēs dēsniais, leisdami žādinties kitū gīvumu, kitū kultūros. O ši kultūra kuriama pirma atskiro žmogaus asmenībēs apskritīj ir tuo tad ir savo šalīj.

Viršaus ir vidaus vertībē.

Buvo kur-nors Lietuvoj puota. Susiējo žmonēs ir žmonos. Šios šilkū drobēse. Ir štai, viena atējo ne šilkuose. Dēlto didis pasipiktinimas. Koks kitoms īžeidimas, ateinant ī jū draugijā ir norint atsisēsti su jomis už stālo be šilkinio āptaiso! Ar ne tik jau visai gālas visām

mandagumui, visai dorībei! Toks tai īvīkis Lietuvoj. Vos ītikētinas! Ir nebūtū verta jo minēti. Tik jis rīškus paskutiniū mūsū tautos laikū žīmīs. Ir su juo rīšasi dār visokie kiti dalīkai. Štai pāsakojama, vieno Lietuvio pati būk nusipirkusi iš svetios šalies āptaisā uz 60000 Litū, o kita teistengusi nusipirkti tokī uz 30000. Be abejonės tiedvi poni nešē daug vertībiū su savim. Ir nieko dėlto nereikētū pasakīti. Tik labai geistina, kad viduje jū širdise ir sielose būtū sukaupta dvāsiniū vertībiū. O gaila jau ir tos daugībės Litū, kurie išplaukē iš Lietuvos. Ir kurie tše visokiems svarbesniems dalīkāms būtinai reikalingi. Dār ir rodos Lietuviū būdas buves ligšol, pasistengti dvāsios-sielos vertībems īgīti. O dabar ieškoma daugiau viršaus vertībiū. Bet minimos žmonos gāl ir nėra Lietuvės iš prigimties, bet tik uz Lietuvī ištekėjusios kitū tautū dūkros?

Paminklū stātīmas.

Gera, kad ir Lietuvoj pradēdama atsimint vieno antro jau mirusio žmogaus nuopelnū. Bet ar bus tikrai žmoniškai padarīta, stātant jiems tik paminklā? Berods dāroma taip ir kitur. Tik ar tuo tautai kas tenka? Ar žmogus, kuriām paminklas stātomas tuo kaip-nors daugiau reiš-

kia tautoj? Rodos tai īvīktū tik tuomet, kad minimo žmogaus dvāsia, teigiamas jo dārbas pradētū tautoj daugiau īsigalēti. Todēl tikrasis paminklū stātīmas bus visumet tas dārbas, kurs nusipelnusiojo žmogaus galias gīvīs tautoje. Mums būtina, nesekti kitū tautū, nedarīti vieno kito dalīko, jeib jo būtū mūsuose, bet kreipti dėmesī ī svarbiausius reikalus, visas jėgas branginti vīriausiams tautinio, žmoniško gīvenimo tikslāms.

Menininko gīvenimas.

Sākoma, ir Lietuvoj kartojama, būk menininkui reikiā visoko patirti, tada jis tegālīs kurti savo veikalus. Tame grūdelis teisībės. Be patīrimū mūsū jėgos neauga. Patīrimais mes ir kraujame visokiū turtū ī savo dvāsia ir asmenībe. Ir atitinkamai apsireiškiame. Todēl lengva suprast, kokie būs to menininko veikalai, kurs susikraus visokiū niekū, šukšliū, purvū, ir tt. O kadāngi tokie dalīkai, kaip savaiame suprantama, slopina dvāsios ir kūno galias, netrukus veikalū gaminimas nebepavīksta. Girtuoklāvimas, paleistuvāvimas, visokiū troškimū ir karštiāvimū patenkinimas īra menininkū gabumāms nuodai. Ir tokio gīvenimo menininko darbeliai negālī būti meno veikalai. Ira berods ir menininkū, kurie gīvena nedo-

rai, o tatiiau īra kūre garsius veikalus. Bet mėginant tū menininkū gīvenimā, aiškēja, kad jie labai īra kovoje su savo geiduliais. Ir jū veikalai tā atspindina ir tuo īra reikšmingi. Bet apskritai menininkas tuēiū gīventi taip, kad jo dvāsios-sielos kūrimo galia tarptū ir jo asmenībės turinīs susidētū iš žmoniško gīvenimo brangenībiū. Tuomet atitinkami bus ir jo veikalai. Jau tik pažvelges ī gīvenimā, jis daugiau žinos apie jī negu tas, kurs apsvaiges voliojasi purve. Kiek jis tše pastebēs? Ir kiek jis galēs iš atsiminimo apreikšti? Dalīkas neabejotinas. Tik tas bus tikras menininkas, kurs savo dvāsioje šviesēs ir galingesniu taps, kurs joje susikaups gražiausio, svarbiausio turinio. Jo vaizdāvimo galia uzvaduos visus patīrimus. Rods kiekvienas eina savo keliu. Tik mums pridera vaikštiot augštiausiuoju, žmoniškuoju.

Mūsū tragika.

Pirm 24-mt. buvo Palangoj o gāl visoj Lietuvoj pirmā kartā lietuviškas veikalelis, būtent Keturakio Amerika Pirtije, vaidinamas ir Šiais metais 22-Liepos naujai stātomas. Tuomet buvo ir pranešama, kas seniau darīta ir vīkinta. Istikrūjū, žmonės, kurie seniau veikalo stātīme dalīvāvo, apreiskē

tikrā hēroismā, tikrā didvīriškumā! Kiek jiems teko vargti, trūsti, pakesti, nepasakīsi. Augštiau uz visastātējie tautos gīvībės skelbimā. Prieš visā Rusū gāliā ir žiaurumā jie drāsiai stojos su savo širdies ir sielos pajėgomis ir tuo īrodē, kas tuomet Lietuviū tautoj dārēsi. Taip ir galėjo pagaliau īvīkti, kuo Šiais laikas dziaugiamēs. Tik su tokiu širdingumu ir pasišventimu tvirtinant savo tautos gīvibe, tauta galėjo tapti nepriklausoma. Bet pasižiūrint veikalā, kurs viso-to pakilimo symbolas buvo, pasiskaitant komaidā Amerika Pirtije, mātant kad jī vaidinama, mūsū tragika vos apsākoma Veikalelis šis visokiu atžvilgiu menkas, nors komaidai geras pagrindas. Bet vīriausiai štai kas pastebėtina: Lietuviū asmenīs, kurie tše vaidinami, īra vargšū vargingiausiejie doros ir proto žvilgsniu. O tokiām veikalui statīti, tiek širdies, tiek rūpesniū, tiek trūso padēta! Beveik sakītai: tiek vargta, jeib viens kitām parodītume, kokie mes menki, neverti, niekingi žmonės. Ar ne baisiausiai suskunda širdis? Anais laikais berods gāl ir nebuvo kito geresnio veikalo, gāl ir nebuvo gālīma kito vaidinti. Bet ir šiandien, kā dārume? Kām skiriame kartais kilniausias savo jėgas? Ar ne vis dār dažnai niekāms, tuštiesiems niekāms? O

Šiandien mūsų niekas tam nevertia. Tik mes nenumanome, kad augstiausias savo galias reikėtų ir skirti augstiausiems tautos ir žmoniškumo tikslams. O tame mūsų tragika.

Mūsų laikraštija.

Rasė ar sākė kas-nors, kad Lietuva gali netekti dienraštio, kadangi tie, kurie eina, neapsimokā. Mānoma be dienraštio tauta negalētū gīventi, nebūtū kultūros tauta. Ir vėl tše īrodīmas, kad nezvelgiame ī žinomos kultūros davinius giedra akimi. Dienraštiai visur vienaip veikia. Žmonēs īpranta juos skaitīti nieko nebemāstīdami. Tām ir nēra laiko. Dienraštiai žmoniū protā bukina. Vēl-gi dienraštīū rašiniai dažnai tik taip ant greitūjū parašīti. Laikraštīninkāms pirm viso rūpi, kaip laikraštī pripildius. Dēl visū tū priežastiū dienraštis jau nēra taip labai svarbus kultūros dalīkas, kaip tūli tiki. Ir būtū, gāl, patartina, dienraštī leisti paprastai su vienu arba dviem laiškām žiniū skelbēju ir tiktai kas savaite su daugiau lāpū ī jī īdėjus svarbius ir visaip apmāsiūtus rāšinius. Tada jis gāl nebūtū toks brangus o tatiau kultūros nēsējas.

Rašības klausimas.

Nereikētū jī galutiniai atidēt. Atsigaunantiai tautai rašība daug-daugiau reiškia negu ki-

toms. Dār mums labai daug trūksta, kol nekalbēs augstėnīsis mūsų tautos sluogsnis aiškia ir skāmbia kalba. Teko mām pastebēti, kad dār nē garsūs mūsų dainininkai nēra išdirbe mūsų kalbai reikalingosios tarimo technikos. O tām rašība daug galētū reikšti. Ji ne vien augina skaitītojo māmīmā, bet veda jī ir iš vulgaraus kalbos skambėjimo ī gražesnījī. Bet tām reikalinga, kad rašībā taisītūme pasinaudodami vaizduojantiomis, pavidalā kuriantiomis jėgomis.

Būkime didesniais.

Esant Lietuviuose du dalīku pasidāro žīmiai. Jau senai pastebēta, kad ir-gi Lietuviai mėgsta apie viens kitā kalbēti su tikru īlingumu. O paskutiniu laiku rodosi, kad šita īda īra dār daugiau īsibingėjusi. Sukeliama kartais apie žmogū pāskalū, kurios īra beveik mirtingai nuodingos. Dažnai net žīgiai dāromi, jeib kitām kenkus ir matērinīu žvilgsniu. Tūliems žmonēms rodosi augstiausiu pasimėgimu, jeigu gālī kaip-nors pasigiežti arba parodīti kitām savo galībe, turint sārīšiū su augstos vietos žmonēmis. Nereikētū šitā netikumā sukeisti su teisingumu, kurs stengiasi šālinti žmogū iš kokios-nors vietos, kur jis kenksmingas visai tautai. Tik valdios žmonēs turētū ir tokiū skundū teisībe

mėginti su didiausiu atsargumu. Perlengviai gālīma sukeist pasigiežimo norā su pasistengimu tautā apsaugoti nuo žalos, nuo nuostoliū. — Antrasis dalīkas īra pagarbos troškimas. Jis īra kartais jau kuone vaikiškas. Perdažnai tenka girdēti pasākīmā: Mām pridera šis o ne ta vieta sālēj, prie stālo ir kitur. Kurs jautiasi vertu žmogumi, tām tokie paviršutiniški dalīkai nedaug reiškia. Ir nepritinka jie pribrendusiām žmogui. Mums reikētū vien pasistengti būti taurais ir teisiais iš pat esmės gelmiū, ir visi kiti mus gerbs noroms ir nenoroms. O tikros vėrtībės pagrindas tuo dedamas, kad pradedama kito žmogaus vėrtībe, visus jo gerumus aikštėn kelti. Nesirūpindamas kitū nedorībėmis, nedurdamas ī kitus, žmogus pats tvirtēja visame, kas gera. O kitiems pagarbos apreikšdamas ir pats garbingesniu tampa. Žinoma, kad tai nepakanka. Svarbu, kad visa, kā māmome ir kā veikiame, pakiltū iš mūsų asmenībės brandulo. Taip tad išlengvo išeitūme iš šio blogo vaikiškumo ir tapūtūme didesniais pribrendusiame žmoniškume.

Lietuviū valdiavos trūkumai.

Dār šis valdiava labai jauna. Todėl visur ir randasi silpnumū bei trūkumū. Ir tūli ja nepatenkinti. Nenuostabu, kad jā peikia tie, kurie norētū, kad

Lietuva jiems tektū. Ira tai tie pātīs mūsų kaimīnai, kurie seniau taip labai jau laukē Lietuvīū tautos žuvimo. Nesulauke jo, turēs sutikt su mūsų tautos gīvenimu ir jos valdiavos tvirtėjimu. Bet kad dažnai pātīs Lietuviai savo valdiavā nutaria, negeras apsireiškimas. Tiesa, kad Lietuvā valdo žmonēs, kurie tik dabar tesimokina krāstā tvarkīti, kuriems seniau prisīėjo visai kitais dalīkais rūpinties, kitais darbuoties. Bet geru jū noru nereikētū abejoti. O toks noras svarbiausias dalīkas. Jī turētūme kiek tik īstengdami tvirtinti. Visumet reikia atminti, kad Lietuvos valdiava īra patios Lietuvīū tautos pādaras. Visiems todėl pridera, jā taisīt ir gerinti. Bet ne blogūjū žmoniū būdu, kurie vien temoka nutarti, peikti. Daug svarbiau īra pasakīti, kas galētū būti dāroma, jeib tvarka, jeib žmoniū sātīkiai ir apskritai jū padētis galētū gerėti. Tik neužtenka zodiai. Visumet tas patarimas bus geriausias, kurī žmogus teiks kitiems savo pasielgimu, savo veikimu, savo dārbu, savo sātīkiāvimu su kitais savo krāsto žmonėmis, su Lietuvos pilietiais. Taip jis ir apreikš gerā savo vāliā ir tvirtīs gerā kitūjū vāliā. Nēra kito keio valdios trūkumāms šālinti. O jeigu ir būtū teisībē, kad labai daug Lietuvoj īra valdininkū su netikusiais Rusū valdininkū īpo-

tais, arba kad ūra valdininkais tikri Rusai ir Lenkai, gāl ir kiti, tad Lietuviai turētū kuo-daugiau priezasties pasižimėti geromis savibėmis, gera savo valia ūpatiai tše, kur jie veikia valdiavai tvirtinti. Ir neteisingumus šālinti iš Lietuvos kilniu, bet stipru būdu. — Nežiūrint ū visatai, rodos visiems Lietuviams reikalinga bus auginti aiškū numānīmā, kad valdiavos gerėjimas ūra kiekvieno atskiro žmogaus, kiekvieno Lietuvio lābas. Valdiavos tvarka turi būt jām augstas dalikas, valdiavos turtas brangesnis už paties turtā. Jī reikia daugiau taupīti negu savo. Šita mintis turētū visiems pilietiāms giliai ūsiskverbti. — Valdininkai turētū ūsmokt savo pāreigas visai kitaip vertinti. Turētū visi ū jas žiūrēt, kaip dažnai jau ir teko patirt, būtent, kaip ū patarnāvimā artimiems, mieliems žmonėms. O jeigu tatai valdininkāms negālima, turētū jie pasistengt suprast, kad tarnauja tautai ir tuo patīs sau. Ir geriau tarnaudami tautai, sau patiems priruoš geresne āteitī.

Lietuvos kareiviai.

Lietuva ūsitaisē savo mokīklā. Tše naujoji karta auginama. Ir kokia ji bus, tokia bus vėliau tautos gīvata ir tautos laimē. Ir Lietuva ūsitiekē karuomenē. Tše jaunām žmogui tarnauti,

beveik daugiau reiškia ne kaip mokīkloj mokinties. Karuomenē kareivī labai paveikia. O kiek ligšol pastebēta, kitose šālīse paskutiniū laikū karuomenės tarnāvimas daugiau blogo negu gero padāres ūra žmogaus dorovei. Ir todėl labai reikētū tuo rūpinties, kad Lietuvos karuomenėj to nebūtū. Kiekvienām augstesiām kārīninkui nuolatai turētū atmintīj būt klausimas: Ar tie mān priskirti kareiviai, išeidami iš karuomenės, bus doresni ar blogesni negu buvo ū jā ūeidami? Žinoma, daug derēs iš to, kokie bus kārīninkai. Bet gāl dār daugiau reikš, jeigu kareiviams būtū duodamas koks-nors produktingas dārbas. Sākoma, tai negālima, perbrāngu apsieitu. Labai tai abejotina. Reikētū tai tik pradėti tikru būdu, o ne atsiziūrėjus ū kitū valdiavū karuomenes, ir atsiminti, kad brangesnio dalīko už žmoniū dorėjimā nēra tautoj.

Tvarkantieji tautos galia.

Ir apie jā reiks dār žodī pasakīti, nors Darbīmetis šiām kartui baigtas. Paskutiniai ūvīkiai politikoj didiai ūpatingi. Žīmu ne vien Lietuvoj, bet ir kitur pasidārē, kad minimoji galia su didiū statumu metēsī prieš du asmeniu. Vienas jūjū surāšes būk neteisingā ir tvar-

kantiā gālīā nutarantiā žiniā, antrasis jā spausdines laikraštīj. Abu asmeniu seniau stovėjo pirmoj vietoj Lietuvos valdiavai kurti. Netekusiu nešamos srovės, pasidārē tada naujai stojusios tvarkantiosios tautos gālios krītikū. O vieno asmens krītikos buvusios labai neigiamos reikšmės. Žīgiai prieš šī asmenī nesukėlē rodos tautos jausmū. Tik nustebino tūlus, kad kartu valdios laikraštis pasistengē jī parodīti tautai nusidėjusiu žmogumi. Antrasis asmuo, žinomas be nuotarties, labai buvo užjautiamas. Ir su žīgiais prieš jī sukilo visokie klausimai.

Kodėl iš karto tokios priemonės? Kokia tām priezastis? Ar jī ir valdios veikimas atitinka viens kitā? Ar taip ūkūrējo minimas asmuo valdantiajai gālīai? Bet jis stovėjo sunkiausiai laikais tautos priešakīj ir pasiliko tautos pagarboje. Kas tai tše dārosi, kad toks tvarkantiosios tautos gālios ūmumas? Jo priezastis be abejonės daug reiškia tautai. Tauta tik tuomet tvirtinama, kad visi žīgiai einami su tikru rimtu didumu. O taip eiti tiktai gālīma, kuomet sprendiama ir veikiama be asmens jausmū, aiškiai ir teisingai iš patios tīrosios žmogaus esmės. Vds.

□□□□□□□□ Pasikalbėjimai. □□□□□□□□

J. M. Kaip reikia atmokēt blogā dārantiems? Kiekvienām žmogui gīvenimo uždaviniai ūra kiti. Koks žmogus ūra, taip jis atjaus jām padarītā blogā ir taip ū tai atsilieps. Silpnasis, bailusis pakes tīlėdamas, kas jām blogo dāroma. Silpnasis, drasusis ieškos progos atsigiežti. Stiprusis vidutinis žmogus bandīs blogā tuoju līgiu būdu atmokēt. Kas gīvenimo reikšme numāno, tas suvaldīs sukilusījī savo piktumā ir neatšikeršīs. Bet kurs pažīsta kilniausiājī gīvenimo uždavinī, tas geru atsilieps ū blogā, meile ū

piktumā. Ir taip savo sieloje tvirtēs ir kitiems žmonėms savo paveikslu bus pagalba, blogiems palinkimāms apveikti.

Kl. R. Ko sieko Hindū Fakirai marindami savo kūnā? — Europos žmonėms nelengva suprasti, kuriū tikslū kartais Indijos žmonės siekia. Ir todėl visokiū niekū ūra net mokslo žmoniū supāsakota. Bet rodos bus teisinga sākant, kad fakirai kūnu marinimu stiprina savo vālios gālīā. Jie pasidārā kantiū, jeib išlengvo ūstengus jas vis geriau pakesti, būk tikī,

kad žmoniškąs jų principas, jų dvasia-siela tuo išigali.

Tūliu klausta: Kaip reikėtų žmogui maitintis? Taip klausiamas turėčiau apie tai platiai rašyti, ir gal padarėsiu tai kiek vėliau. Tuo tarpu reiks tenkintis trumpomis pastabomis. Pirmą reikia žinoti, kad senoji teorė apie didįjį baltimo saiką, 80 lig 120 gr. 1 dienā, yra pražūtinga. O tai net-gi tūli gūditojai dar nežino. Toliau ir garsioji kaloriū teorė yra tik daliniai teisinga. Jā sekdamas kitoko neatbodamas, žmogus negali išlikti sveiku. O ir tai dar nežino tūli mokslininkai. Dabar kalbama apie papildinamąjį maistą, apie vitamīnus ir kitus dalikus. Bet tokiu būdu labai sunku visa suginoti, kas sveikam mitimui reikalinga. Ištikrūjū kiekvienas žmogus minta savo būdu. Todėl būtina išauginti aiškū instinktā, reiškia, vengti visa, kas jū bukina ir žudo, ir pasistengt jām duot pirmenibe pasirenkant valgī. Žudo instinktā visokie gardumīnai, saldiniai, alkoholiniai gėralai, alus, degtinė, vīnas, toliau ir kava, kakao, ir tt. Miniau neduokime mažiems kūdikiams tokiū dalikū! Ir netikėkite, kad sakitū ir mokslo žmogus, minimi daigtai žmogui nekenkiā. Jis yra nežinēlis. Sveikas instinktas kita-kā sāko. Ir kiaušiniai bei mėsa yra mažiems vaikams labai ža-

lingi. Neturintiems 7 metų nereikėtų jų duoti. Kenksminga yra ir perdang siūditi valgī. Taip nezudius instinktā, galima jo atsiklausti tāpus alkanu. Reikia tām visai ramiai bandit atjausti, kas rodosi tuo laiku skaniausiu. Tat tai valgītina. — Apie patī valgī sakīsiu šita. Reikėtų, jeigu tiktai galima, vengti mėsos, ir maitintis augmenimis ir jų vaisiais. Nors kiek pamāstidami numanīsime, kad mėsos vālgimas yra barbariškas, nekultūra. Bet jeigu jau mėsos vālgoma, tat patartina, vālgiti 6 lig 7 kart tiek bulviū bei daržoviū negu mėsos. Tiems, kurie mėsos nevālgō, patartina, valgius kiek tik gālinti ivairinti. Tik netinka vaisiū bei daržoviū ir bulviū kartu vālgiti. Vaisiai sutinka su javū valgiais, miltais, duona, ir tt. Bet mitimui svarbūs yra visi šie valgiai. Duona turētū būti stambi. Ragaišiū reikėtų vālgit tik retkartiais. O visumet 6 kart tiek vaisiū negu duonos, žirniū ir panašiū daigtū. — Toliau labai svarbu, kad visa, kas gāli būt vālgoma nevirta ir neturētū būti verdama. Jeigu daržovės verdamos, nereikėtų, jas nuplikinus, vandeni išpilti. O bulvės turētū būti verdamos tik ant gāro, kad jų sultis neišmirktū, bet jose pasiliktū. — Pagaliau reikalinga visumet valgī gerai kramtiti, kiekvienas kāsnis turi burnoj

būt visai sutirpes, kol nenurijamas. Ipatiai ligoniū tai atbotina. Jeigu vālgiti nieko negāli, jau užtenka, kad valgī sukramtidami jū ragauja.

Džiaugiasirdis. Ar nereikėtų susitelkti kilnesniems mūsų tautos žmonėms, jeib jie taptū reikšmingesne galibe mūsųose? Ir tt. — Gal tai ir būtū gera. Todėl tegul tuo rūpinasi, kurs jos svarba mato. Tuo tarpu ne mano dalikas, tokius žmones dar tūtia telkti. — Ir nėra mām svarbu, kad tūli su panieka nutaria mano veikimā. Peraišku yra, kad ir tik menkos dorovės ir menko protelio žmogus to padariti negāli, kuo-mažiau dori ir tauri žmonės. O kitū panieka nieko nereiškia.

Kodėl priešinatės Rusijos dvasiai? Ir tt. — Ar aš tai jau darau? Rodidamas i netikusī Rusiskumā, neesu ir apskritai jo priešu. Bet kad „Rusija tai būsimoji kultūra“, negaliu tikėti. Toji kultūra reiškia naujā žmoniū dvasios krīpsnī, veikimā ir laipsnī. O visa-tai nerišta prie kokionors krāsto. Kiekviena šalis atneša tām savo sālīgas. Spenglerio veikalas apie vakarū krāsto zuvimā mām jau senai žinomas ir aiškios jo teisībės ir jo apsirikimai. — Mūsų tauta tegāli augti ir taurėti, gīvendama savo gīvībės dėsniais. O juos turime surasti ir atboti. Ne naujos tikības mokslai mums reikalingi, bet gīva tikība. Vds.

□□□□□□□□ Mūsų raštija. □□□□□□□□

Jos ipatingumas vis dar tas pats kaip ir pirm metu. Ji sklīsta i ploti. Giliben vos kartais siekia jos tekmē. Ir nepasizimi mūsų rāstai originalumu, gal vienā-antrā išemus. Bet viena, vis dar galime pasakit, būtent kad kur rāšoma apie mūsų, apie Lietuviū darbū ir kūrinis, tše ipatingas aštrumas pastebimas. Ira tai apsireiškimas, kurs, išigalėdamas, mūsų tautā žuditū. Nesa jis vis daugiau sukelia priešingumū, kol nebus kiekvienas tautos sūnus kitojo priešu.

Susipraskime pagaliau! Pasakiti, kad kas kām netinka, labai lengva. Upas tše visa reiškia. O yra

tik neigiamos prasmės. Săkant, Ŗitas niekis, nepavėkes, Ŗmonėms nieko neduodama. Vien tik Ŗălinami dalėkai iŖ dvăsius. RaŖitojũ, įpatiai krėtikũ uŖdavinis mũsũ tautoje ĩra kitas. Jie m s p r i d e r a p a r o d ĩ t i, k a s k o k i a m e d a r b e a r v e i k a l e g r a Ŗ a u s a r g e r o. Tuo mũsũ Ŗmonėms ĩkis bũtũ veriamos, groŖei su-
prasti. Ŗinoma, kad tuomet reikia raŖitojui gabumo kũriniuose surasti tã, kas graŖu. Kas to padarėt nemoka, neturėtũ raŖiti. Ir joks laikraŖtis, joks rãŖtũ leidėjas neturėtũ tokiũ raŖiniũ uŖimti.

Girdėjau kartã, bũk seniau vienas Ŗimus laikraŖtis nusistãtes visa peikti, kas mũsũ, kas lietuviŖka. Ir jis peikes. Tada nusistãtes visa girt. Gãl ir gėres. Taip Ŗaidia vaikai. ŖiŖon apie tai nėra kalbama. Nėra patariama girti visa, kas lietuviŖkai ir Lietuviũ paraŖita arba, apskritai, kurta, bet Lietuviũ kũriniuose parodėti. kas graŖu ir gėra. Tai turėtũ bũti mũsũ krėtikũ nusistãtėmas. Kitaip mes neaugėsim kuriamũ savo tautos jėgũ. Tik tokiu bũdu paveikiamos, jos ĩsigalės. Ir pamokinti, tik taip Ŗiũrėt ĩ veikalã, ĩ kũrinĩ, skai-
tėtojai, Ŗmonės ĩsmoks pasirinkt vertus dalėkus.

IŖ Ŗitokio nusistãtėmo ĩŖeis dãr ir kitokio gėro. Negirsime darbũ, jeib tik girtũme. Nėsa reiktũ ĩrodėti, kas graŖu ir gėra. O jei to negãlime, reiks tĩlėt. Toliau, menininkas, poėtas, raŖitojas pats pamatėis, kas kitũ teigiamos jo dãrbo reikŖmės pastebėta. Ir jis savo dėmesĩ kreips ĩ tai, tãm skirs daugiau rũpesnio ir tã augėis. Tokiu bũdũ visi, kũrėjai, krėtikai ir Ŗmonės susidės, dvăsiniam tautos turtui didinti. Kas neverta, savaiame pradings ir pranėks. O neatsiras tarp atskirũ Ŗmoniũ prieŖingumũ ir nebėrės tolėn mũsũ tautã.

Tai-gi, negirti, nepeikt kas lietuviŖka, ĩra tat, kã patariu, bet Ŗmonėms ĩpirŖti, kas verta. Ir ĩsmokti, tai

padarėti. Kartais berods ir atrodo tarsi vienas-antras, viena-antra rãŖo teigiamu bũdu, pataria menininkui, kaip raŖiti, kad ĩŖgãvus geresnĩ kũrinĩ. Bet nėra tai teigimas o tik tuŖtias pasãkėmas. Kiekvienas menininkas, kiekvienas kũrėjas turi savo kũrimo dėsnius. Isikãlkime tã sãkinĩ! Todėl kũrėjui kã patarti, ĩra visai bergŖdias dãrbas, nors visas pasaulis prie jo bũtũ priprãtes. Nieko tuo nepasiekama. UŖdãvus patiãm patarėjui kã-nors kurti sekant savo patarimus, tuojau visa aiŖkėtũ. Pasirodėtũ, kad nieko gėro pats nemoka. O ir nemoka patarti, vien tik nutarti. Kas ĩra, kaip senai Ŗinoma, blogũ Ŗmoniũ bũdas. Ir jau Ŗiloje senovėje laikėta nuodėme.

Taip tai vėl kartã raŖiau apie mũsũ raŖtijos savėbe. O maniau, kad vis-gi nebus padarėta tai be tikslo. Minimũ krėtikãvėmu silpnėjie mũsũ gėvumo diegai naikinami. O visi mes tik norime, kad augtũ, atsi-
lukŖtintũ, bũjotũ ir klestėtũ dvăsinė mũsũ tautos gėvėbė. Kãm todėl taip atbulai pasielgti! Kãm taip netiksliai puikauti! RaŖėkime visumet su Ŗirdingumu ir teisingumu ir apie tokio Ŗmogaus veikalus, kurs mums kartã gãl negerai ĩra apsireiŖkes. Ar nebũtũ mũsũ tautoj tokio paveikslo?

Sale Ŗitos vien, sakėime, auklėjantiosios krėtikos bus berods ir reikalinga ir kũrinĩ ĩvertinantioji. Tik tokiai retai koks mũsũ laikũ krėtikas gabus. Nėra su-
rasti dãr kũrimo dėsniai mũsũ tautos vaikũ. Nepirm ilgo girdėjau tãriant Ŗmogũ su mokslu, kad neesã mũsũ raŖtijoje veikalũ, kurie jãm kã reikŖtũ. Neesã tŖe tokiũ raŖitojũ kaip Lord Byron, Shelley, Tennyson, ir tt. IŖ to pasãkėmo matėti visas mũsũ vargas. Nenumãno nė tokie Ŗmonės, kad minėtũjũ raŖitojũ darbai ĩra brėnde

po visai kitokiomis sâligomis, iš visai kitokiū pādėtiū, iš kitokios historės, kitokio kraujo. Tū rašitojū darbai stojos, veikiant jū gīvenimo, jū kultūros dėsniams. Norint įvertint mūsų raštijos veikalus, reikia kitaip į juos žiūrėti. Jau nėra gâlima līginti vienâ râstâ į kitâ, jeigu vienas ĩra kitos rûšies negu antras, kuo-maziau vienos tautos raštijâ ĩ kitosios. Kiekviena tauta gamina savo raštijâ savo gīvībės, savo aplinkumos, savo historės, savo kultūros dėsniais. Tik ĩ juos atsiziūrint, orginalūs mūsų raštijos veikalai tegâli būt tikrai ĩvertinti. Reik pasistengti, juos jū esmėje pažinti ir jū vertībe surasti, sârīšije su mūsų tautos ĩpatingumu ir jos pādėtimi. Bet tām reikės daug stūdiū. O joms greitos krītikos vaikai persilpni.

Visai kitas dalīkas ĩra žmoniū veikimo krītika. Tše jau reikės statiai pasakīti, kas gera ir kas negera. Mat, veikimas baigtas ir toliau nebepastebimas. Vien ĩvīkiai apie jį kalba. Todėl reikia saugoti gīvenimâ nuo netinkamū veikimū. Bet ir tše vėl svarbu, kad maziau nutartūme ir daugiau patartūme. O ne vien žodiais, bet savo paties veikimu. Išeitū iš to pasistengimas šale blogū veikimū statīti gerus. O kur jau kâ pamokīti turētūme, tše reikētū tai padarīti tokiu būdu, kad pamokinantiame subustū visos geros jėgos, visokie geri pasirīzimai ir ketinimai.

Tiek šī kartâ apie mūsų râstijâ apskritai. Apie âtskirus raštus tegaliu rašīti, jeigu mân kas tenka. Todėl ir temenu vienâ antrâ. O gera, kad mân teko du raštu, kuriu abudu duoda mūsų tautai tai, ĩ kâ vis reik atsiziūrēt, norint prieiti mūsų tautos gīvībe ir kuriamâ gâlīâ. Vienas šīū dviejū veikalū šitas:

Binkis-Simonis, Dainos. Išleido Kultūros bendrovė Sauliuose 1922-mt. Kaina? Antroji, maža knīgelė šita.

Dainų dainelės. Parinko A. Giedrius. E. Jagomasto spaustuvė 1923-mt. Kaina?

Apie tuodu raštu reikētū daug rašīti. Norėdami ĩgauti supratimâ, mūsų raštijos veikalams ĩvertinti, turētūme stūdiuoti mūsų liaudies daineles. Bet tuo tārpu tenkīsimės keliomis pastabomis.

Kultūros bendrovės leidinīs ĩra didis veikalas. Papuoštas viršuje ir viduje Simonio piešiniais. Kiek jie verti, galētūme tikrai tik pasakīti, aiškindami apskritai Kâzio Simonio kūribâ. O tām užtenkamas būtū tik ĩštisas râstas. Koks Simonis menininkas, nebėra abejotina. Senasis sakinīs, kad apie skonio dalīkus negâlima ginšīties, nieko nereiškia. Kas nors kiek žino, kas menas, kas tautos meno siela ĩra, nebekalbės apie mazmozius ir trūkumus, bet apie pagrindinius dalīkus. Kazys Simonis ĩra vienas tikriausiūjū mūsų tautos menininkū. Irodo tai ir šio veikalo piešiniai. Koks gražus lietuviškas jau viršaus papuošimas! Kokios tše gīvos lītīs ir koks dažū suderinimas! O viduje, kiek tše apreikšta, kiek tše kalbėta iš mūsų tautos sielos ir su koku širdingumu! Visa sudâro tikrâ tautinî turtâ. Piešiniai statiai padâro girdimu, kas dainelėse gīvībės glūdo. Imkim tik be parinkimo daineles ir piešinelius 26-to, 32, 49, 50 ir kitū psl. Bet ir kur nėra sârīšiū tarp piešinelīū ir daineliū daug reiškia kiekvienas. O tame menas. Kokio turtingumo jau toks piešinelis kaip apatioj ant 22, 110 ar 148 psl. Reik ĩsiziūrēt ĩ visâ veikalâ! Kaip dainelės pilnos gīvo jausmo, taip piešiniai pilni gražaus skambesio.

Ir tada dainelių parinkimas. Nemokėčiau pasakėti ar viena-antra dainelė neverta. Gėl ir dar ir gražesniū. Tegul jas parinks kitas. Sišon turime veikalą, kurs aiškiau kaip kita-kas neša mūsų tautos meno pažimius. Berods vieno daliko trūksta. Nėra dainoms gaidū. O mūsų dainelės givėna vien su jomis. Gaidos nemenkesnio svarbumo kaip zodiai. Bet gaidas uzvaduoja piešiniai. — Pagaliau įvedimo zodiuose: Dainos laikotarpis... akomponiaves, ir tt. Dainų tvarkytojas... nepretendavo, ir tt. Tokie pasākimai šitām veikalui kaip ezis pagálviui.

Antrasis veikalėlis labai maziutis. Skirtas maziems. Ipatingas tame, kad daug tše skamba to mūsų tautos minkstumo, bet kartais ir liūdesio, kitur ir linksmo juoko. Tūlos dainelės turi naujų laikų gimimo pažimius. Vis-gi šis veikalėlis pilnas mūsų tautos savibiū. Tik ir tše nėra dainelėms gaidū. O dainelės negimė ir niekumet negivėno skaitimu.

Naujas lyrikos veikalėlis ir:

Butkū Juzė, P a p a r t i o ž i e d a s. E. Jago-
masto spaustuvė. Tilžėje 1923-mt. Kaina? Teko ši
veikalėli rasti dar spaustuvėj. Gražus jis pasiziūrēt
ir pasiskaitīt. Butkū Juzė lig su žinojimu žengia taku
nuo lyrikos, kuri dainuojama, lyrikon, kuri skaitoma
arba atsākoma. Kiekvienas poėmelis be tikro rhytmo, be
kitū rīšiū ir tatiu kūrinėlis tikros architektūros,
kurios augštiausioji vieta givai sukėlia tikros grožės
atjautimā. Tik kartais māžumā perdaug slėptas
turinīs.

Iš mokslo raštijos mām teko:

T a u t a i r ž o d i s. Humanitariniū Mokslū Fakul-
tāto leidinīs. Kaunas 1923-mt. Kaina 15 Lt.

Tše tai mūsų mokslininkai krauja iš tautos praeities
iškastus davinius. O jie siekia pausaulio mokslo augš-
tībės. Kiek jie jos pasiekė, ne mano uzdaviniš iš-
dėstīti. Randame tše šale visokiū aiškinimū apie upiū
ir vietū vardus, apie Indoeuropietiū gimtinę ir kita-kā,
toliau ir visokiū padavimū, pāsakū, raudū, dainū ir
pagaliau savo srities rāštū krītikū arba paminėjimū,
Aiškinimai vīriausiai tiks kalbū mokslo žmonėms, bet
ir kitiems, šviesesniems bus naudingi savo tautos
historei suprasti. Padavimai ir dainos turētū būt
studijuojamos pirm viso mūsų epikos ir lyrikos poētū.
Žinoma su tikru supratimu. Jū veikalai ir skaitomi,
padavimai papāsakojami, dainos dainuojamos. — Žimu
pasidāro mininiame veikalė rašiba Dzūkū dainelėse ir
pāsakose. Negana, kad rašita, paveikslui, arcymi, pac,
kur sulauki artsymi, pats, bet ir acirado, kur tikies
atsirado. Rodos mokslas visa turi aiškinti. O tše lig
tītia suvelta, kad nebūtū atsekama, jog zodio šaknis
turi t, prie kurio Dzūkū tarmėj prieš i prisišliejes s.
Atsišaukimas i ištariamā nieko nereiškia, kadangi c vi-
sumet pažimias t ir s. Kitur zodio kilmės prinsipas labai
atbojamas. Daug, mat, ir mūsų kalbininkams dar reikia,
kol nenumanīs rašibos reikšmės.

Mano paties kūrineliū išėjo pirm trumpo laiko ma-
zutis, 18 metū atgal parašitas:

Vīrai. Vieno veiksmo komaida. Rūtos leidinīs
Tilžėje. Kaina 1,25 Lt.

Ir gėl praneština, kad 25-mt. atgal prieš Kalėdas
parašiau vaidinimui pirmājī savo veikalā Lietuviū kalba
su tītulu: P a s i i l g i m a s V e l d ē t o j o. Jis tada
ir tūlus kartus vaidintas. Gėl kartā ir būs gālima jī
spausdinti.

Pagaliau īpatingā dalīkā skelbti rodos pareiga. Laisvēs laikraštīj buvo rašīta recensē apie mano veikalā Likimo Bangos. Tše be kito pasakīta, kad aš tuo veikalu skelbiās Protestantū ortodoksismā, tvirtindamas predestinācēs mokslā. Nēra tai teisībē. Predestinācēs mokslā pirma skelbē Sv. Augustinas, protestantisme tad Calvinas. Bet Protestantū konfessēj jis nieko nereiškia ir nēra priimtas. Šis mokslas sāko, kad žmogaus likimas esās Dievo nustatītas ir žmogui tenkās vis tiek, kā žmogus dāro arba nedāro. Mano veikale priešingai tvirtinama, kad žmogui būtina pasistengt, tikslui prieit. Teisingai veikdamas, jis likimo bangū nešamas lig laimingo gālo. Neteisingai veikdamas, jis likimo bangū kartais ir kēliamas augštīn, bet tik, jeib kuo-giliau būtū numetamas. — Dēl kalbos tarp kitoko pasakīta, kad sakinelis: visa kito, esās Vokietiu: alles anders. O nēra taip. Žodiš kito pareina nuo žodio kisti.

V d s.

◻◻◻◻◻◻◻◻◻◻ **Rinkinīs.** ◻◻◻◻◻◻◻◻◻◻

*Saulės vartai.*¹⁾

<i>Einu, einu</i>	<i>Vargios mano</i>
<i>pagireliais</i>	<i>dienuželės,</i>
<i>vis pakalnēms,</i>	<i>tamsios ilgos</i>
<i>pajūreliais</i>	<i>naktuzelės —</i>
<i>ī savo motiute.</i>	<i>Nuilsau, motiute!</i>
<i>Ai, saulute,</i>	<i>Tai īleido</i>
<i>motīnele,</i>	<i>motīnelē,</i>
<i>atkelk aukso</i>	<i>tai atkēlē</i>
<i>mān vartelius</i>	<i>vartuzelius</i>
<i>ī savo kiemelī!</i>	<i>ī plātū kiemelī.</i>

Binkis - Simonis, Dainos.

¹⁾ Mano dētas antraštis.

Ruduo.

*Graziai žaliavo
mano darzelis
per visā vasarele.*

*Pakilo vėjai,
uzėjo šalnės,
nuvīto visos gėlės.*

*Visaip židėjo
mano gėlelės,
ramino mān širdele.*

*Dabar jau liūdna
mano darzelij,
rudi visi kampeliai.*

*O kai atėjo
šalts rudinelis,
pakilo šiaurės vėjai.*

*Nēra ziedeliū,
nēra lapeliū,
tik stagareliai stīpso.*

A. Giedrius, Dainū dainelės.

Faustas

pastebėdamas magiko rašte makrokosmo ženklā.

*Hā! koks gaivumas vienu šiuo žvilgiu
mān teka pro visus jusnis iškarto!
Jautiuos laimingu, jaunu ir šventu,
karštai gīvībē dirgsnis ir-gi gīslos varto.
Ar rāšē dievas koks, kas taip žīmu,
kas vētrā viduje mān tildo,
džiaugsmu vargšele širdi pildo
ir slēpiningu ākstinu
visas gamtos spēkas aplink mane atgvildo?
Gāl aš koks dievs? Mān taip šviesu!
Ir skaidriuos žīmiuose matau, kaip veikia
gamta, taip aišku, kā ji sielai teikia.
Dabar, kā sāko išmintius, tik suprantu:
„Nēr dvāsios krāstas uzrakītas;
kurta jusnis tau, ir širdis niūki!
Kilk, mokinī, nebevaržītas
aušroj krūtine maudiki!“*

Žiūrėdamas ženklą:

*Kaip visa sutar visame,
veiklus ir givs viens kitame!
Kaip kila pąjėgos dangaus ir leidias
ir aukso duodasi taures ir skleidias!
Palaima jū plasnojims dvelkia,
kad iš dangaus per žeme smelkias
ir suoskambī bekraštinībėj telkia!*

*Koks tai vaidmuo! Bet-gi vaidmuo tėra!
Taves kaip sieksiu, neapsākoma gamta?
Kur, krūtīs, jūs? Jūs versmės to, kas gāl gīvuoti,
iš kur dangus ir žemė stojosi,
kur ir silpna širdis dār ilgstasi —
jūs plūstat, girdot, ar māt veltui reiks dejuoti?*

Goethe, Faust, I. dalis, I. reginīs.

Du Veidrodiu.¹⁾

*Ira du veidrodiu, kur džiaugdamosi mātos
dvi sauli: tše dangaus, ten gi augštiausios dvāsios.
Be audrū tīlios jūros vienas veidrodis,
antrasis — geiduliū nedrumstoma širdis.*

Friedrich Rückert, Weisheit des Brahmanen.
Versta iš Vok. kalbos.

Tīlusis vākaras.¹⁾

*Anā tīlū vākarā vėjas sapnāvo.
Debesīs tā vākarā prie saulės pātalo klūpojo.
Dieviškos gulbės āzaro gale krīziais ilguosius kaklus
Vandens lelijos iškėlė rankas ir meldės. [sudėjo.
O nendrės stebuklingojo vākaro slėpinī minė.
Pavarge lauko žmonės giliai alsāvo.*

Vien tik dangiškoji arfa saulėtus akordus skleidė.

Butkū Juzė, Papartio Žiedas.

¹⁾ Mano dėtas antraštis.

Malda.¹⁾

*Sudrebėjo grindīs,
kai prie jū kaulo keliai prikluo.
O lubas maldos debesīs aptraukė.
Pro mązājī langā mėnulis
šventuosius kvėpalus smilkė.
Net sietīnas saulės spinduliū varpeliais
sausūjū lūpū žodiāms pritarė.
Krīziaus žmogus užgesiusias akis atvėrė.
Ir keturios žvaigždės trobelėj
ugnimi degė.*

Butkū Juzė, Papartio Žiedas.

Nakties slėpinīs.¹⁾

*Vingiū upė nakties laiku krantāms sāpnā aiškina.
Pagelte gluosniai susimāsto.
Ir vėjas —
līg pasotintas vilkas —
jaunūjū aužuolū krūme susirango.
Ir štai šviesioji žvaigždė, perskėlusi dangū,
baltojoj uoloj pasislepia.*

Glaudia mėnulis uolā, kol ji netirpsta.

Ir sidābro žaltvīkslės išėina.

Butkū Juzė, Papartio Žiedas.

Friedrich Nietzsche, Taip tārė Zarathustra.

Apie dorībiū mokslāsostius.

Zarathustrai buvo giriamas išmintius, kurs mokās gerai kalbėti apie miegā ir dorībė: labai jis esās gerbiamas ir apmokamas už tai, ir visi jaunikaitiai sėdī prieš jo mokslāsostī. Pas jī nuėjo Zarathustra, ir su visais jaunikaitiais sėdėjo jis prieš jo mokslāsostī. Ir taip tārė išmintius:

¹⁾ Mano dėtas antraštis.

Garbê ir drova prieš miegâ! Tai îra pirmas dalîkas! Ir eiti visiems iš kelio, kurie ne gerai miega ir naktîje buda.

Drovingas dâr îra vagis prieš miegâ: visumet jis tîliai slenka naktîje. Bet be drovos îra nakties sârgas, be drovos jis nešioja savo râgâ.

Ne taip jau menkas galêjimas îra miegoti: jau reikalinga kiaurâ dienâ tâm budêti.

Dešimtî kartû pats turi save pergalêti: îra tai geras nuovargis ir sielai aguonos.

Dešimtî kartû turi vël pats su savim susitaikîti: nêsa pergalêjimas îra kartumas, ir blogai miega nesu-
sitaikinusîsis.

Dešimtî teisîbiû tu turi surasti per dienâ: Siaip tu ir naktîj dâr ieškai teisîbês, ir tavo siela liekasi alkana.

Dešimtî kartû tu turi juokties dienoj ir linksmas bûti: Siaip tave naktîj trikîs skilvis, šis nusiminimo têvas.

Mazai kas tâ težino: bet reikia turêti visas dorîbes, jeib gerai miegojus. Ne jau-gi aš neteisingai liudîsiu? Ne jau-gi sugriausiu susituokimâ?

Ne jau-gi pageisiu savo artîmo tarnaitês? Visa-tai blogai sutinka su geru miegu.

Ir-gi pat turint visas dorîbes, reikia dâr ir šî mokêti: patiâm visas dorîbes tikru laiku gult siûsti.

Kad jos tarp savës nesivaidîtû, tos patogiosios moterelês! Ir dël tavës, tu nelaimingasis!

Taika su Dievu ir kaimînu: taip nori gerasis miegas. Ir taika dâr-gi su kaimîno velniu! Siaip jis dâr tau pasivaidîs.

Garbê vîriusîbei ir klusnumas, ir-gi kumpajai vîriusîbei! To nori gerasis miegas. Kâ galiu uz tai, kad galîbê mielai kumpomis kojomis vaikštioja?

Tasai bus mân vis geriausias ganîtojas, kurs savo âvî veda î zaliausiâ ganîklâ: tatai sutinka su geru miegu.

Daug garbiû nenoriu, nei didiû turtû: tatai uzdega bluznî: bet blogai miegasi be gero garso ir mâžo turto.

Maza draugija îra mân tinkamesnê negu pikta: bet tikru laiku ji turi eit ir ateiti. Tai sutinka su geru miegu.

Labai mân patinka ir dvâsios vargšai: jie gerina miegâ. Palaiminti îra jie, îpatiai kad jiems vis tiesâ palieki.

Taip praeina diena dorajâm. Prieina tada naktis, saugojuos labai pasišaukti miegâ! Nenori jis bût šaukiamas, tasai miegas, kurs îra dorîbiû viešpats!

Bet aš mâstau, kâ veikes ir mânës per dienâ. Gro-
muliuodamas klausiu save, kantrus it karvê, kuri tik buvo tavo dešimtis pergalêjimû?

Ir kuri buvo ta dešimtis susitaikinimû ir dešimtis teisîbiû ir dešimtis juoksmû, kuriais pasimêgdavo tavo širdis?

Šita svarstîdamas ir siupamas keturiû dešimtû mintiû, ûmai uzninka mane miegas, nešauktasis, dorîbiû viešpats.

Miegas plaknuoja mano âkî: ir ji sunkêja. Miegas palietia mano burnâ: ir ji pasilieka pravira.

Ištiesos, minkštais pâdais jis mân ateina, mieliausias visû vagiû ir pavagia mân mano mintis: paikas aš tše stoviu kaip šitas mokslâsostis.

Bet neilgai bestoviu tada: tai jau ir guliu. —

Pasiklauses, išmintiui taip kalbant, Zarathustra juokês savo širdij: nêsa jâm tuomet buvo uztekêjusi šviesa. Ir taip jis târê savo širdiai:

Kvailis mân ĩra Šits ĩšmintius su savo keturiomis dešimtimis mintiū: bet tikiu, kad jis gerai žino, kaip reikia miegot.

Laimingas jau tas, kurs gĩvena arti to ĩšmintiaus! Toks miegas užsikretia, net-gi per storā sienā jis užsikretia.

Keras glũdo pat jo mokslāstijje. Ir ne veltui sėdėjo jaunikausiai prieš dorĩbiū skelbėjā.

Jo ĩšmintis vadinasi: budėti, jeib gerai miegotĩsi. Ir ĩstiesos, jeigu gĩvenimas neturėtũ prasmės, ir jeigu turėčiau pasirinkti paikumā, tai ir mân bũtũ Šitas paikumai pasirinkimui vertiausias.

Dabar aiškiai suprantu, ko seniau pirm viso ieškoma buvo, kad kas dorĩbiū mokĩtojo ieškojo. Geras miegas buvo ieškomas ir agonũ ziedũ dorĩbės.

Visiems Šiems garsiems mokslāstiũ ĩšmintiāms ĩšmintis buvo miegas be sapnũ: jie nepažino geresnės gĩvenimo prasmės.

Dār ir Šiandien tur-bũt ĩra keli kaip Šis dorĩbiū skelbėjas, tik ne visi tokie tiesūs: bet jũ laikas ĩra praėjes. Ir neilgai jie dār bestovi: tai jau jie guli.

Palaiminti ĩra Šitie mieguotiejie: nės jie greit bus ĩšnũde. —

Taip tārė Zarathustra. (Versta ĩš vok. kalbos.)

□□□□□□□□□□ **Pastebėjimui.** □□□□□□□□□□

Darbĩmetis eina neregulārai. Todėl ir negālima jo paprašiti metāms. Atskirũ numerĩũ kainos Šitos: 1. ir 2. nrs po **1,25** Lt., 3. ir 4. po **1,50** Lt., 5. nrs. **1,75** Lt., 6. nrs. **1,50** Lt., 7. nrs. **2** Lt. Šis, 7. nrs., ĩra antrasis 1923. mt. Gaunami ĩš leidimo: **Rũta** (M. Raišukĩtė) Tilsit (Tilžė), Angerpromenade 5III. Pinigus reikia siũsti per Lietuviũ Bankā Klaipėdoj, Liepojaus gatvė. 20. Spaudia **Darbĩmetĩ** Otto v. Mauderode, Tilsit. Rāšo jĩ Vĩdũnas, Tilsit, Kasernenstr. 14.